

**SPRÁVA PRE VLÁDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY O NÁVŠTEVE SLOVENSKEJ
REPUBLIKY USKUTOČNENEJ EURÓPSKYM VÝBOROM NA ZABRÁNENIE
MUČENIA A NEĽUDSKÉHO ČI PONIŽUJÚCEHO ZAOBCHÁDZANIA ALEBO
TRESTANIA**

od 24. marca do 2. apríla 2009

---

*This translation has been made by the Slovak authorities
Tento preklad zabezpečili slovenské orgány*

OBSAH

Kópia listu o zaslaní správy CPT.....	5
I. ÚVOD.....	6
A. Termín návštevy a zloženie delegácie.....	6
B. Navštívené zariadenia.....	7
C. Konzultácie vedené delegáciou.....	8
D. Spolupráca medzi CPT a orgánmi Slovenskej republiky.....	9
E. Okamžité zistenia podľa článku 8 odsek 5 Dohovoru.....	9
II. SKUTOČNOSTI ZISTENÉ POČAS NÁVŠTEVY A NAVRHNUTÉ OPATRENIA.	10
A. Polícia.....	10
1. Predbežné poznámky.....	10
2. Zlé zaobchádzanie.....	11
3. Podmienky zadržania.....	16
4. Záruky proti zlému zaobchádzaniu.....	17
a. prístup k právnikovi.....	17
b. prístup k lekárovi.....	17
c. oznámenie o vzatí do väzby.....	18
d. informácie o právach.....	18
e. záznamy o väzbe.....	19
5. Cudzí štátni príslušníci zadržaný podľa legislatívy o cudzincoch.....	20
a. úvod.....	20
b. detenčné strediská pre cudzincov.....	20
c. záruky.....	22
B. Väzenia.....	24
1. Predbežné poznámky.....	24

2. Právny rámec.....	26
3. Zlé zaobchádzanie.....	27
4. Odsúdení na doživotie.....	30
a. úvod.....	30
b. materiálne podmienky.....	32
c. režim.....	36
d. používanie pút.....	36
5. Oddelenie s najvyšším stupňom stráženia väzenia v Leopoldove.....	36
a. úvod.....	36
b. oddelenie s najvyšším stupňom stráženia väzenia v Leopoldove.....	37
6. Podmienky zadržania pre iné kategórie klientov.....	39
a. materiálne podmienky.....	39
b. režim.....	42
7. Služby zdravotnej starostlivosti.....	44
a. somatická starostlivosť.....	44
b. psychiatrická starostlivosť.....	47
i. vo všeobecnosti.....	47
ii. <i>psychiatrické oddelenie Nemocnice pre obvinených a odsúdených v Trenčíne</i>	48
iii. <i>záruky v súvislosti s nedobrovoľným umiestnením</i>	50
c. náklady súvisiace so zdravotnou starostlivosťou.....	51
8. Zaobchádzanie so sexuálnymi delikventami.....	51
a. úvod.....	51
b. liečenie.....	52
i. vo všeobecnosti.....	52
ii. <i>anti-androgénna liečba</i>	53

9. Iné otázky.....	56
a. personál.....	56
b. disciplína.....	56
c. kontakt s vonkajším svetom.....	57
PRÍLOHA I: ZOZNAM ODPORÚČANÍ, POZNÁMOK A ŽIADOSTÍ O INFORMÁCIE.....	58
PRÍLOHA II: ZOZNAM NÁRODNÝCH ORGÁNOV A INÝCH ORGANIZÁCIÍ, S KTORÝMI DELEGÁCIA CPT VIEDLA KONZULTÁCIE.....	70

Kópia listu o zaslaní správy CPT

p. Emil Kuchár
mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Stály zástupca Slovenskej republiky
v Rade Európy
ulica Ehrmann 1
67000 Štrasburg

Štrasburg, 27. júla 2009

Vážený pán veľvyslanec,

V súlade s článkom 10 odsekom 1 Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania, v prílohe pripájam správu vláde Slovenskej republiky vypracovanú Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT) po jeho návšteve Slovenskej republiky od 24. marca do 2. apríla 2009. Správa bola prijatá Výborom CPT na jeho 69. zasadnutí konanom od 6. do 10. júla 2009.

Viacere odporúčania, poznámky a žiadosti o informácie formulované Výborom CPT sú uvedené v Prílohe I správy. Čo sa týka osobitne odporúčaní Výboru CPT berúc do úvahy článok 10 Dohovoru, Výbor CPT žiada orgány Slovenskej republiky, aby poskytli do **šiestich mesiacov** odpoveď podávajúcu úplný prehľad o opatreniach prijatých na ich implementáciu. Výbor CPT verí, že bude taktiež možné pre orgány Slovenskej republiky poskytnúť vo vyššie uvedenej odpovedi reakcie na poznámky a žiadosti o informácie formulované v tejto správe, ktoré sú taktiež zhrnuté v Prílohe I.

Čo sa týka odporúčania urobeného v odseku 76 a informácií požadovaných v odseku 85, Výbor žiada odpoveď do dvoch mesiacov.

Bolo by veľmi nápomocné, ak by kópia odpovede mohla byť poskytnutá v elektronickej forme.

Som Vám k úplnej dispozícii, ak budete mať nejaké otázky týkajúce sa či už správy CPT alebo budúceho konania.

S úctou

Mauro Palma
predseda Európskeho výboru
na zabránenie mučenia a neľudského
či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania

I. ÚVOD

A. Termín návštevy a zloženie delegácie

1. V zmysle Článku 7 Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (ďalej „Dohovor“) uskutočnila delegácia CPT v dňoch 24. marca – 2. apríla 2009 návštevu v Slovenskej republike. Návšteva bola súčasťou programu pravidelných návštev plánovaných Výborom na rok 2009. Bola to štvrtá periodická návšteva Slovenskej republiky¹.

2. Návštevu uskutočnili nasledujúci členovia CPT:

- Mauro PALMA, prezident Výboru a vedúci delegácie
- Marzena KSEL
- Ilvija PŪCE
- Anton VAN KALMTHOUT
- Arman VARDANYAN.

Delegáciu dopĺňali nasledujúci členovia Sekretariátu CPT:

- Caterina BOLOGNESE
- Marco LEIDEKKER
- Francesca MONTAGNA

a asistovali jej:

- Marianne KASTRUP, psychiatricka, Rigshospitalet, Kodaň, Dánsko (expert),
- Jurgen VAN POECKE, riaditeľ väzenského zariadenia v Brugách, Belgicko (expert).

---

¹ Predchádzajúce periodické návštevy v Slovenskej republike sa uskutočnili v mesiacoch jún - júl 1995, v októbri 2000 a v mesiacoch február - marec 2005.

B. Navštívené zariadenia

3. Delegácia navštívila nasledovné miesta:

Policajné pracoviská

Krajské riaditeľstvo Policajného zboru, Košice
 Krajské riaditeľstvo Policajného zboru, Trenčín
 Krajské riaditeľstvo Policajného zboru, Trnava
 Okresné riaditeľstvo Policajného zboru, Bratislava V
 Okresné riaditeľstvo Policajného zboru, Rožňava
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Dobšiná
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Dunajská Streda
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Galanta
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Košice - juh
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Košice - staré mesto
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Moldava nad Bodvou
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Piešťany
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Prešov - sever
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Rožňava
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Sobrance
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Šamorín
 Obvodné oddelenie Policajného zboru, Zvolen
 Oddelenie dopravnej polície, Trnava

Zariadenia policajného zaistenia pre cudzincov

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov
 Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce
 Miestnosti pre dočasné umiestnenie cudzincov na hraničnom priechode Vyšné Nemecké

Ústavy na výkon trestu

Ústav na výkon väzby v Bratislave (výkon väzby a výkon disciplinárneho trestu umiestnenia do samoväzby)
 Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby v Ilave
 Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby v Košiciach (oddelenie výkonu väzby a oddelenie ochranej sexuologickej liečby)
 Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby v Leopoldove (oddelenie výkonu trestu odňatia slobody s maximálnym stupňom stráženia a oddiel doživotných trestov)
 Nemocnica pre obvinených a odsúdených v Trenčíne

Okrem toho uskutočnila delegácia krátku návštevu v Ústave na výkon väzby v Prešove, aby sa pohovárala v novoprijatými väzňami vo výkone väzby, vrátane mladistvých v oddieli so „zmierneným režimom väzby“². Zároveň vo všetkých navštívených väzenských zariadeniach venovala delegácia osobitnú pozornosť podmienkam uväznenia mladistvých.

² V tomto režime majú väzni vo výkone väzby väčšinu dňa umožnený prístup do spoločných priestorov, akým je chodba mimo ich ciel a podľa možnosti aj do televíznej miestnosti (pozri odseky 91).

C. Rozhovory, ktoré delegácia absolvovala

4. Počas návštevy sa delegácia stretla s nasledovnými predstaviteľmi: Štefan Harabin, podpredseda vlády a minister spravodlivosti SR, Vladimír Čečot, štátny tajomník Ministerstva vnútra SR, Daniel Klačko, štátny tajomník Ministerstva zdravotníctva SR, Dobroslav Trnka, generálny prokurátor SR, Dušan Kováčik, riaditeľ Úradu špeciálnej prokuratúry a Mária Kreslová, generálna riaditeľka Zboru väzenskej a justičnej stráže. Rovnako sa uskutočnili rozhovory s Pavlom Kandráčom, verejným ochrancom práv, a so zástupcami občianskych spoločností aktívnych v oblastiach záujmu CPT. Zoznam štátnych orgánov a mimovládnych organizácií, s ktorými sa delegácia stretla, je uvedený v Prílohe II k tejto správe.

D. Spolupráca medzi CPT a úradmi Slovenskej republiky

5. Spolupráca všetkých ústredných štátnych orgánov Slovenskej republiky s delegáciou CPT bola na veľmi dobrej úrovni. CPT by rád poďakoval svojmu hlavnému styčnému zástupcovi, pánovi Branislavovi Kadlečíkovi zo sekcie medzinárodného a európskeho práva Ministerstva spravodlivosti SR, ktorý delegácii počas návštevy poskytoval efektívnu pomoc a podporu.

6. Na miestnej úrovni mala delegácia promptne umožnený vstup na všetky miesta podľa svojho želania, kde sa nachádzajú osoby, ktorým bola obmedzená osobná sloboda, aj prístup k osobám, s ktorými chcela hovoriť. V ojedinelých prípadoch však bola úroveň spolupráce marená ťažkosťami, ktorým delegácia čelila pri nazeraní do úradných spisov.

Výbor by chcel tiež pripomenúť, že v zmysle Dohovoru musí delegácia na návšteve dostať úplné informácie o všetkých miestach, kde sa nachádzajú osoby, ktorým bola obmedzená osobná sloboda, vrátane zariadení, kde sú osoby držané hoci len na krátke obdobie a nemusia byť formálne umiestnené do cely. Ako príklad možno uviesť, že delegácia navštívila zariadenie na dočasné umiestnenie cudzincov na hraničnom priechode Vyšné Nemecké, ktoré nebolo uvedené na zozname zariadení poskytnutom úradmi Slovenskej republiky.

CPT verí, že zoznam zariadení poskytovaných delegáciám počas návštev bude v budúcnosti obsahovať všetky miesta, kde sa môžu nachádzať osoby, ktorým bola štátnym orgánom obmedzená osobná sloboda.

7. Princíp spolupráce ustanovený v Dohovore rovnako vyžaduje, aby slovenské úrady prijali opatrenia v reakcii na kľúčové odporúčania zo strany CPT. V tejto súvislosti Výbor na jednej strane s potešením zaznamenal isté úsilie vynaložené v období od predchádzajúcej návštevy v oblasti väzenských zariadení. Sú však oblasti, v ktorých ešte zostáva veľa urobiť. CPT nabáda slovenské úrady, aby vystupňovali svoje úsilie s cieľom zlepšiť situáciu v zmysle jeho odporúčaní v súlade s princípom spolupráce, ktorá je najvlastnejšou podstatou Dohovoru.

E. Poznatky oznámené okamžite v zmysle Článku 8 odsek 5 Dohovoru

8. Na stretnutí so zástupcami slovenských úradov, ktoré sa uskutočnilo v závere návštevy dňa 2. apríla 2009, delegácia v zmysle Článku 8 odsek 5 Dohovoru³ oznámila niekoľko poznatkov okamžite:

- slovenské úrady by mali pripraviť plán úpravy všetkých bezpečnostných cieľ, ktoré majú rovnaký vzhl'ad a vybavenie ako cely v Ústave na výkon väzby v Košiciach;
- slovenské úrady by mali s okamžitou platnosťou zastaviť rutinné vykonávanie dôkladných osobných prehliadok odsúdených na doživotie;
- slovenské úrady by mali dôkladne prehodnotiť situáciu väzňov v súčasnosti umiestnených na oddelení výkonu trestu odňatia slobody s maximálnym stupňom stráženia v Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Leopoldove v zmysle primeranosti ich umiestnenia a režimu, ktorý sa vo vzťahu k nim uplatňuje.

Na základe informácie poskytnutej slovenskými úradmi počas stretnutia a neskôr aj písomne štvrtá okamžitá pripomienka týkajúca sa výmeny posteľe na bezpečnostnej cele 105 v Ústave na výkon väzby a Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Košiciach (pozri odsek 89, bod 2) bola splnená okamžite po návšteve delegácie vo väznici v Košiciach.

9. Listom adresovaným ministrovi spravodlivosti SR zo dňa 29. apríla 2009 boli slovenské úrady požiadané, aby v termíne dvoch mesiacov poskytl informácie o opatreniach prijatých ako reakciu na tri zvyšné okamžité pripomienky.

Slovenské úrady informovali CPT listom zo dňa 29. júna 2009 o opatreniach, ktoré prijali ako reakciu na spomínané okamžité pripomienky, a o ostatných záležitostiach, o ktoré sa delegácia zaujímala na záverečných rozhovoroch. Táto informácia bola zohľadnená v príslušných častiach tejto správy.

---

³ Znenie Článku 8 odsek 5 je nasledovné: „Ak je to potrebné, Výbor môže okamžite oznámiť svoje poznatky príslušným úradom zúčastnenej strany.“

II. FAKTY ZISTENÉ POČAS NÁVŠTEVY A NAVRHOVANÉ OPATRENIA

A. Polícia

1. Úvodné poznámky

10. Právny rámec, ktorým sa riadi obmedzenie osobnej slobody orgánmi presadzovania práva, sa od návštevy CPT na Slovensku v roku 2005 zásadným spôsobom nezmenil. Maximálna doba, ktorú môže zadržaná osoba stráviť v cele policajného zaistenia, zostáva päť dní. Pripomíname, že podľa § 85 (4) Trestného poriadku („TP“) a Článku 17 Ústavy Slovenskej republiky osoba, ktorej bola obmedzená osobná sloboda na základe podozrenia, že spáchala trestný čin, musí byť bez meškania oboznámená s dôvodmi zadržania. Najneskôr do 48 hodín od zadržania musí prokurátor podať návrh na vzatie osoby do väzby, čím sa prípad dostáva pre sudcu, inak musí byť zadržaná osoba prepustená na slobodu. Ak je však osoba zadržaná na základe písomného rozhodnutia vydaného sudcom, alebo ak ide o zadržanie v zmysle § 19 Zákona o Policajnom zbore⁴, prokurátor musí podať návrh na vzatie do väzby v lehote do 24 hodín.

Súd musí vypočúť zadržanú osobu a rozhodnúť o jej prepustení a vzatí do väzby v lehote 48 hodín (alebo 72 hodín pri obzvlášť závažných zločinoch) od doručenia návrhu prokurátora na súd.

11. Podľa § 18 Zákona o Policajnom zbore je policajt oprávnený predviesť osobu na útvar Policajného zboru za účelom zistenia jej totožnosti, ak táto osoba odmietne alebo nevie preukázať svoju totožnosť. Ak policajt nezistí totožnosť osoby do 24 hodín od jej predvedenia a neexistujú žiadne dôvody na odovzdanie osoby vyšetrojúcim orgánom, táto osoba musí byť prepustená.

12. § 59 Zákona o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov oprávňuje policajtov použiť elektrický paralyzátor v prípadoch masového narušenia verejného poriadku

---

⁴ V zmysle § 19 Zákona o Policajnom zbore, zaistenie v trvaní nie viac ako 24 hodín od obmedzenia osobnej slobody predtým, ako by mala byť osoba odovzdaná sudcovi, platí vtedy ak:

- osoba svojím konaním bezprostredne ohrozuje svoj život alebo svoje zdravie alebo život a zdravie iných osôb alebo majetok;
- je osoba pristihnutá pri páchaní priestupku, ak je dôvodná obava, že v ňom bude pokračovať, alebo ak je to nevyhnutne potrebné na riadne zistenie alebo objasnenie vecí;
- sa osoba pokúsila o útek pri predvedení za účelom preukázania totožnosti alebo podania vysvetlenia;
- osoba uráža policajta alebo sa správa inak agresívne,
- na osobu bolo vyhlásené medzinárodné policajné pátranie;
- sa osoba nachádza na mieste trestného činu bezprostredne po spáchaní trestného činu a je nevyhnutné zistiť jej vzťah k trestnému činu;
- je potrebné preukázať totožnosť osoby, ktorá bola nájdená v priestoroch, v ktorých prebieha policajná akcia proti nebezpečným zločinom;
- požiadavka na preukázanie totožnosti osoby môže ohroziť život alebo zdravie policajta alebo iných osôb.

a výtržností na športových podujatiach, ale aj v uzavretom priestore proti nebezpečným zločincem, ktorí predstavujú stálu hrozbu.

CPT uznáva, že policajné zbory potrebujú byť pri plnení svojich povinností náležite vyzbrojení. Je však úplne samozrejmé, že použitie akejkoľvek konkrétnej zbrane musí byť primerané hroziacemu riziku. CPT je toho názoru, že kritériá na použitie elektrických paralyzátorov policajtmi by mali prinajmenšom úzko korešpondovať s kritériami, ktorými sa riadi použitie strelných zbraní; ich využitie teda musí byť dôsledne upravené predpismi vychádzajúcimi z tohto princípu a monitorované. Navyše iba osobitne vybraní a špeciálne vycvičení⁵ policajti by mali byť oprávnení používať takéto elektrické paralyzátory a pri použití takýchto zbraní by mali byť prijaté všetky nevyhnutné bezpečnostné opatrenia.

CPT odporúča, aby slovenské úrady pri regulovaní používania elektrických paralyzátorov venovali náležitú pozornosť uvedeným pripomienkam. Okrem toho Výbor požaduje podrobné informácie o taktike a predpisoch súvisiacich s uvedeným, o výbere a výcviku zainteresovaných policajtov, o podávaní správ a monitorovaní postupov v praxi, ako aj štatistické údaje o používaní takýchto zbraní od začiatku ich zavedenia.

2. Zlé zaobchádzanie

13. Výsledky návštevy v roku 2009 ukazujú, že v porovnaní s predchádzajúcimi návštevami CPT na Slovensku sa vo všeobecnosti zlepšilo zaobchádzanie zo strany príslušníkov orgánov presadzovania práva s osobami, ktorým bola obmedzená osobná sloboda. Predovšetkým, delegácia CPT dostala menej obvinení zo zlého zaobchádzania a javilo sa jej, že príslušníci orgánov presadzovania práva sú si viac vedomí toho, že zlé zaobchádzanie so zadržanými osobami je neakceptovateľné.

Okrem niekoľkých sťažností týkajúcich sa poznámok rasistického charakteru však delegácia obdržala niekoľko obvinení na policajtov pre zlé fyzické zaobchádzanie, ktoré sa týkali hlavne použitia nadmernej sily počas zadržania a uštedrenia faciek a kopancov bezprostredne po tom, čo osobu dostali pod kontrolu. Vo väčšine týchto prípadov boli obvinenia podložené lekáorskými nálezmi.

14. Pre ilustráciu chce CPT uviesť nasledujúce dva prípady:

- Delegácia CPT sa dňa 30. marca 2009 na Krajskom riaditeľstve Policajného zboru v Trnave stretla s mladým mužom, ktorý tvrdil, že policajti ho bili a kopali a že v momente zadržania, ktoré sa udialo pred niekoľkými hodinami, spadol na zem. Tento muž mal trznú ranu (3 cm) v oblasti spánkovej a temennej časti hlavy a na pravej strane tváre mal rovnú reznú ranu (2). Okrem toho nad jeho pravým okom boli dve čerstvé modriny, každá z nich s priemerom približne jeden centimeter.

⁵ Takýto výcvik by mal zahŕňať výcvik v poskytovaní prvej pomoci.

Všetky zranenia boli zreteľne viditeľné a rana v oblasti spánkovej a temennej časti hlavy bola čiastočne pokrytá krvou.

- Ďalší mladý muž, s ktorým sa delegácia stretla, uvádzal, že neskoro večer dňa 30. januára 2009 ho príslušníci dopravnej polície v Bratislave po prenasledovaní policajným vozidlom bili a kopali. Ešte v tú noc bol vyšetrený lekárom v nemocnici, ktorý v zázname uviedol, že muž mal modriny na tvári a odreniny a hematóm na pravom líci. Okrem toho bol zistený hematóm a modriny na ramene a chrbte⁶. Na druhý deň určil iný lekár podobnú diagnózu. Identifikačná fotografia tohto muža urobená pri prijatí do väznice ukazovala veľký hematóm okolo jeho pravého oka.

15. CPT už vo svojej správe z návštevy v roku 2005 zdôraznil problém používania nadmernej sily pri zadržiavaní. Vo svojej odpovedi na túto správu slovenské úrady poskytli podrobné informácie o výcviku, ktorý policajti absolvujú vrátane použitia donucovacích prostriedkov. Zistenia CPT počas návštevy v roku 2009 však naznačujú, že tento výcvik by mal byť prehodnotený a v prípade potreby lepšie prispôbený dennej realite policajtov.

Čo sa týka obvinení na policajtov zo zlého zaobchádzania s osobami po tom, čo ich už majú pod kontrolou, akékoľvek takéto správanie by demonštrovalo nedostatok profesionality na strane dotyčných policajtov a spochybňovalo ich spôsobilosť na vykonávanie povinností presadzovania práva, ku ktorým zadržanie jednotlivca patrí. Je potrebné vyslať policajtom jednoznačný signál, že pri zadržiavaní by nemali použiť väčšiu silu, než je nevyhnutne potrebné a že ak sú raz zadržané osoby pod kontrolou, nie je žiadny dôvod na to, aby ich policajti udierali.

CPT odporúča, aby slovenské úrady prehodnotili policajný výcvik týkajúci sa techník používaných pri zadržení. Ďalej Výbor opakovane odporúča, aby nadriadení policajní dôstojníci pravidelne inštruovali svojich podriadených, že udieranie osôb po tom, čo ich dostali pod kontrolu, predstavuje závažnú formu zlého zaobchádzania, že všetky obvinenia z takéhoto správania budú dôsledne vyšetrené a že na tých, ktorí budú usvedčení z toho, že sa dopustili zlého zaobchádzania, budú uvalené prísne sankcie.

16. V porovnaní s predchádzajúcimi návštevami na Slovensku dostal CPT iba niekoľko obvinení zo zlého zaobchádzania počas policajného vypočúvania a/alebo väzby. Ale **široko publikovaný incident z 21. marca 2009 týkajúci sa zlého zaobchádzania so šiestimi mladistvými Rómami na policajnom oddelení v Košiciach upozornil na to, že slovenské úrady musia zostať obozretné a stále propagovať a presadzovať princíp nulovej tolerancie pri zlom zaobchádzaní zo strany policajtov.**

Incident, ktorý bol vysielaný v Slovenskej televízii dňa 7. apríla 2009, ukazoval, ako boli mladiství pod hrozbou fyzického útoku zo strany policajtov nútení vyzliecť sa donaha a vzájomne si dávať facky. Navyše boli vystavení zastrášaniam psami, ktorí boli držaní vo

⁶ „Contusio et excoariatio faciei, Haematoma reg. zygomatici 1. dx., „Contusio et excoariatio reg. omae 1.dx., Haematoma et contusio reg. dorsi.“

vzdialenosti len niekoľko metrov. Následne listami z 28. apríla a 6. júla 2009 bol CPT informovaný slovenskými úradmi, že vyšetrowanie sekciou kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnútra SR viedlo okrem iného k prepusteniu siedmich policajtov priamo zainteresovaných na incidente. V liste tiež stálo, že týmto policajtom, ako aj siedmemu policajtovi bolo vznesené obvinenie a že boli prepustení štyria nadriadení policajní dôstojníci.

17. Okrem toho listy od slovenských úradov ohlasovali rad opatrení, ktoré budú slovenskými úradmi prijaté s cieľom redukovať incidenty zlého policajného zaobchádzania, predovšetkým:

- * budú prehodnotenú psychologické testy pre výber uchádzačov o povolanie policajta;
- * policajti v stálej službe sa podrobia psychologickému hodnoteniu každých päť rokov;
- * policajtom bude poskytnutý špecializovaný výcvik zameraný na zdokonalenie ich zručností pri práci s menšinami;
- * na slovenskej Akadémii PZ bude zdokonalený a rozšírený vzdelávací program na tému ochrany ľudských práv a bude zahŕňať okruhy o právnom štáte, menšinách a policajnej etike;
- * vnútorné policajné predpisy budú prehodnotenú a v prípade potreby novelizované;
- * správanie sa policajtov počas zásahov sa bude vyhodnocovať, pričom sa poukáže na nedostatky a budú prijaté prísne opatrenia.

CPT víta tieto opatrenia, ktoré demonštrujú odhodlanie slovenských úradov eliminovať zlé fyzické zaobchádzanie so zadržanými osobami a verbálne útoky voči nim zo strany policajtov. CPT požaduje **pravidelné poskytovanie aktuálnych informácií o realizácii jednotlivých vyššie uvedených opatrení.**

18. Efektívne vyšetrowanie obvinení zo zlého zaobchádzania zo strany policajtov je neoddeliteľnou súčasťou spoľahlivej stratégie prevencie zlého zaobchádzania. Aby bolo efektívne, musí byť zverené nezávislému orgánu a vedené dôsledne, promptne a komplexne.

Vo všeobecnosti sú obvinenia zo zlého zaobchádzania zo strany príslušníkov Policajného zboru naďalej vyšetrowané Sekciou kontroly a inšpekčnej služby ministerstva vnútra pod dohľadom prokuratúry. Avšak obvinenia zo zlého zaobchádzania týkajúce sa mestských policajtov sú zdá sa vyňaté z vyšetrowacích kompetencií tejto služby a zaoberajú sa nimi samosprávy. Napríklad CPT bol informovaný o obvineniach zo zlého zaobchádzania zo dňa 2. novembra 2008, ktoré sa týkali policajtov Mestskej polície v Piešťanoch, ktorí boli vyšetrowaní samosprávou v Piešťanoch. **CPT požaduje poskytnutie informácií o spôsobe, akým samospráva vedie vyšetrowanie obvinení zo zlého zaobchádzania zo strany policajtov mestskej polície. Ďalej CPT požaduje poskytnutie informácií o výsledku vyšetrowania vedeného voči policajtom Mestskej polície v Piešťanoch týkajúceho sa obvinení zo zlého zaobchádzania vo vzťahu ku sťažnosti zo dňa 2. novembra 2008.**

19. Informácie získané počas návštevy v roku 2005 naznačovali, že vyšetrowanie obvinení zo zlého zaobchádzania mohlo byť nedôsledné. Zistenia z návštevy v roku 2009 ukazujú, že v tomto zmysle prišlo k zlepšeniam. Delegácia CPT skúmala kvalitu vyšetrowaní v štyroch prípadoch sťažností na údajné zlé zaobchádzanie, ktoré boli podané vo februári a v marci 2009, z ktorých všetky boli podložené lekáorskými dôkazmi väzenského personálu pri prijatí

do väzenia. Oproti návšteve CPT v roku 2005 boli vyšetrovacie spisy vedené dobre, čo umožňovalo preskúmanie vyšetrovaní externými orgánmi, akým je prokuratúra.

CPT je však naďalej mierne znepokojený kvôli spôsobu, akým sa vyšetrovania obvinení zo zlého zaobchádzania vedú. Po prvé, len v jednom prípade bol sťažovateľ vypočutý príslušníkmi Sekcie kontroly a inšpekčnej služby. V ostatných troch prípadoch sťažovatelia zjavne odmietli byť vypočutí, v jednom z týchto prípadov však spis neobsahoval dôkaz, že by bol urobený nejaký pokus vypočuť sťažovateľa, a žiadny zo spisov neobsahoval náznaky úsilia presvedčiť sťažovateľov, aby pri vyšetrovaní spolupracovali. V žiadnom zo skúmaných prípadov nebola získaná⁷ relevantná informácia, akou je svedectvo očitého svedka alebo záznam z priemyselnej televízie. Navyše vo všetkých prípadoch bolo hodnotenie týkajúce sa vhodnosti a primeranosti policajného zásahu vypracované bezprostredným nadriadeným policajtom, voči ktorým boli sťažnosti pre zlé zaobchádzanie podané, a nepodliehalo externému dozoru.

Stručne povedané, CPT je toho názoru, že vyšetrovania vedené Sekciou kontroly a inšpekčnej služby by sa mohli vykonávať podstatne lepšie. V súčasnosti má vyšetrovanie rutinný charakter a je založené na limitovanom počte písomne doložených informácií. Podľa názoru CPT by bolo adekvátne oveľa podrobnejšie vyšetrovanie spomínaných prípadov, hlavne vzhľadom na závažnosť spôsobených zranení. **CPT odporúča, aby slovenské úrady vo svetle vyššie uvedených pripomienok prijali nevyhnutné opatrenia na to, aby sa zvýšila efektívnosť a nezávislosť vyšetrovaní sťažností na zlé zaobchádzanie zo strany polície.**

20. Kvalitu vyšetrovania piateho prípadu údajného zlého zaobchádzania nemohla delegácia CPT preskúmať, keďže obvinenia neboli vyšetrované Sekciou kontroly a inšpekčnej služby. Podľa všetkého správa o obvineniach zo zlého zaobchádzania spísaná pracovníkmi bratislavskej väznice dňa 12. februára 2009, v ktorej sa jasne uvádza, že bola postúpená na Sekciu kontroly a inšpekčnej služby, a navyše uvádza zoznam spôsobených zranení, tejto službe nebola doručená. **CPT požaduje vysvetlenie slovenských úradov k tejto záležitosti. Ďalej Výbor odporúča, aby sa uskutočnilo vyšetrovanie vo veci horeuvedených obvinení zo zlého zaobchádzania.**

21. Ako tomu bolo v roku 2005, aj počas návštevy v roku 2009 sa veľa vypočutých osôb sťažovalo, že boli na policajnom oddelení pripútaní k zabudovanému predmetu (napr. kovové kruhy alebo radiátory), niekedy v nepohodlných pozíciách alebo tak, že sedeli na podlahe. Tieto tvrdenia boli niektorými policajtmí potvrdené a delegácia sama videla armatúry, ako sú kovové kruhy a tyče siahajúce od zeme po strop, ktoré zjavne slúžili na tento účel. Jedna osoba uviedla, že bola pripútaná k radiátoru, pričom bola nahá, čo by v prípade, že je to pravda, bolo úplne neakceptovateľné a podľa názoru CPT by to predstavovalo ponížujúce zaobchádzanie.

---

⁷ V jednom spise CPT našiel podpísané prehlásenie osoby, ktorá bola zadržaná spolu so sťažovateľom, uvádzajúce, že policajti sťažovateľa nebili. Dôveryhodnosť tohto prehlásenia je však diskutabilná, keďže dotyčná osoba bola v čase incidentu pod vplyvom alkoholu.

22. Prax pripútavania zadržaných osôb k armatúram zabudovaným v stenách alebo k podobným objektom je pre CPT dlhodobo predmetom znepokojenia. Bolo na ňu upozorňované počas návštevy v roku 2005, kedy CPT vyzval slovenské úrady, aby urobili okamžité opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby boli z policajných budov na Slovensku odstránené všetky kovové kruhy. Z odpovede na správu z návštevy v roku 2005 Výbor vyrozumel, že zámerom slovenských úradov bolo postupne odstrániť prax pripútavania zadržaných osôb k pevným predmetom tak, že ich na policajných oddeleniach nahradia cely na dočasné zadržanie. Väčšina navštívených policajných oddelení bola však stále vybavená zabudovaným príslušenstvom na pripútanie zadržaných a delegácia CPT bola zvlášť prekvapená, keď našla tieto zabudované armatúry vo vnútri zabezpečenej miestnosti na zadržiavanie na niekoľkých policajných oddeleniach, ktoré navštívila, napríklad na Krajskom riaditeľstve PZ v Piešťanoch, v priestoroch dopravnej polície v Trnave, na policajnom oddelení v Šamoríne a dokonca na novo vybudovanom policajnom oddelení vo Zvolene. CPT musí bohužiaľ opakovane **vyzvať slovenské úrady, aby bez meškania odstránili takéto zabudované armatúry a aby vo všeobecnosti prijali efektívne opatrenia na úplné odstránenie praxe pripútavania osôb zadržaných políciou k zabudovaným predmetom.**

23. Delegácia CPT bola informovaná, že od roku 2005 v súlade s § 18 Zákona o prokuratúre, prokuratúra menovala prokurátorov, ktorí sú špeciálne určení na monitorovanie podmienok na policajných oddeleniach. V roku 2008 takto menovaní prokurátori uskutočnili celkovo 807 monitorovacích návštev policajných oddelení. Takýto aktívny dozor prokurátorov nepochybne významne prispel k zlepšeniu zaobchádzania s osobami zadržanými políciou.

CPT verí, že aktívny dohľad nad policajnými oddeleniami vykonávaný určenými prokurátormi bude trvať aj naďalej a že počas svojich návštev budú prokurátori preverovať všetky aspekty súvisiace so zaobchádzaním so zadržanými osobami: záznam o zadržení, informácie poskytované zadržaným osobám o ich právach a skutočné uplatňovanie týchto práv; dodržiavanie predpisov o vypočúvaní podozrivých z trestnej činnosti a materiálne podmienky zadržania. Navyše CPT verí, že v prípade, ak zadržaná osoba obviní policajtov zo zlého zaobchádzania, prokurátori budú oznamovať obvinenie Sekcii kontroly a inšpekčnej služby, alebo vec sami vyšetria. CPT požaduje v príhodnom čase zaslanie kópie ročnej správy o návštevách na policajných oddeleniach za rok 2009.

3. Podmienky zadržania

24. Väčšina policajných zariadení, ktoré boli určené na umiestnenie zadržaných osôb cez noc bola v dobre udržiavanom stave s celami postačujúcej veľkosti a dobre vybavené, s posteľou, toaletou a stolom a dostatočným vstupom prirodzeného svetla a prístupom k umelému osvetleniu. Na niektorých policajných oddeleniach však bolo nedostatočné vetranie. Obzvlášť cely na Krajskom riaditeľstve PZ v Košiciach boli, tak ako v roku 2005, slabo vetrané. Navyše okná na niektorých celách (napr. v Prešove – sever) boli pokryté fóliou, ktorá zamedzovala vnikaniu prirodzeného svetla. Rovnako toalety v celách pre dvoch, ako napr. na policajnom oddelení v Rožňave, neboli oddelené.

Nie všetky navštívené policajné oddelenia boli vybavené na prenocovanie. Napriek tomu delegácia CPT dostala informácie od mnohých účastníkov rozhovorov vrátane policajtov, že príležitostne sa na týchto policajných oddeleniach zadržané osoby zdržiavajú cez noc. (napr. policajné oddelenia v Šamoríne, Moldave nad Bodvou).

CPT odporúča, aby boli všetky zadržané osoby cez noc umiestnené v zodpovedajúcich podmienkach (napr. v celách zariadených posteľou s matracom a prikrývkou). Okrem toho by sa malo zlepšiť vetranie v celách na Krajskom riaditeľstve PZ v Košiciach a mala by byť odstránená fólia pokrývajúca okná oboch ciel na policajnom oddelení Prešov – sever. Výbor rovnako odporúča oddelenie toaliet v celách pre viacero osôb.

25. Leták s opisom denného režimu určený osobám umiestneným v celách pre zadržaných bol k dispozícii v rôznych jazykoch, vrátane angličtiny, nemčiny a ruštiny na tých navštívených policajných oddeleniach, ktoré boli zariadené na prenocovanie. Leták uvádza, že osoby umiestnené v cele policajného zaistenia majú právo, okrem iného, na osprchovanie, ak sú zadržané dlhšie ako 24 hodín, na poskytnutie stravy a na možnosť stráviť každý deň jednu hodinu pohybom vonku. Avšak s výnimkou oddelenia na Krajskom riaditeľstve PZ v Trnave a oddelenia Prešov – sever žiadne navštívené policajné oddelenie nebolo vybavené dvorom na pohyb vonku. Namiesto toho mali zadržané osoby dovolené buď prechádzať sa po chodbe, alebo boli vyvedení von pripútani k dvom policajtom.

CPT odporúča, aby slovenské úrady prijali nevyhnutné opatrenia s cieľom zaistiť, aby mali všetky osoby zadržané dlhšie ako 24 hodín možnosť pohybu vonku za vhodných podmienok; za týmto účelom by mali byť policajné oddelenia vybavené zabezpečeným dvorom.

26. Členovia delegácie CPT si všimli, že na niektorých navštívených policajných oddeleniach, ako napr. v Trnave, Rožňave a vo Zvolene, boli cely monitorované priemyselnou televíziou. CPT uznáva, že osoby sú zadržané na policajných oddeleniach iba na krátku dobu a že mnohé z nich možno vyžadujú sledovanie vzhľadom na ich fyzický a duševný stav v čase zadržania. Preto Výbor nemá námietky proti využívaniu uzatvoreného systému video sledovania, aby boli priestory pre zadržaných pod kontrolou, za predpokladu, že sa pre osoby, ktorým bola obmedzená osobná sloboda, zabezpečí primerané súkromie pri používaní toaliet, vaní a spísch. Avšak systémy ako sú tieto, nemôžu nahrádzať priamy kontakt s personálom a navyše môžu vytvoriť klamný pocit bezpečnosti; **nemali by nahrádzať pravidelné kontroly ciel personálom oddelenia pre zadržaných, aby sa zaistila bezpečnosť zadržovaných osôb.**

4. Záruky proti zlému zaobchádzaniu

27. CPT pripisuje mimoriadnu dôležitosť trom základným zárukám brániacim zlému zaobchádzaniu s osobami zadržanými orgánmi presadzovania práva. Sú to: právo na prístup k obhajcovi, právo na prístup k lekárovi vrátane práva požadovať lekársku prehliadku lekárom podľa vlastného výberu a právo, aby bola o jeho/jej zadržaní vyrozumená tretia strana podľa vlastného výberu (člen rodiny, priateľ). Podľa názoru CPT mali byť tieto práva uplatňované hneď od samého začiatku obmedzenia osobnej slobody.

Počas predchádzajúcich návštev na Slovensku bol CPT opakovane svedkom toho, že zadržané osoby nemali právny nárok na všetky tieto základné práva a ak aj na ne nárok mali, nie vždy sa v praxi uplatňovali. Napriek odporúčaniam zo strany CPT smerujúcim k náprave tejto situácie, doteraz sa len málo zlepšilo.

a. prístup k obhajcovi

28. Osoby, ktorým bola obmedzená osobná sloboda políciou, majú právo zvoliť si obhajcu, radiť sa s ním bez prítomnosti tretej osoby a žiadať, aby bol prítomný počas vypočúvania od samého začiatku obmedzenia osobnej slobody⁸. V prípade nedostatku finančných prostriedkov ustanoví sa im obhajca *ex officio*. Avšak väčšina osôb vypočutých delegáciou CPT uviedla, že boli informovaní o svojom práve na obhajcu až v čase svojho prvého súdneho konania, kedy bol *ex officio* obhajca ustanovený. Vo veľmi malom množstve prípadov mali zadržané osoby možnosť radiť sa s obhajcom od začiatku svojho zadržania políciou, nehovoriac už o požiadavke, že obhajca mal byť prítomný počas vypočúvania a úvodného výsluchu. Policajti, ktorých sa členovia delegácie pýtali na dôvody, prečo neboli obhajcovia prítomní od samého začiatku obmedzenia osobnej slobody, ako to ustanovuje slovenská legislatíva, neboli schopní poskytnúť uspokojivé vysvetlenie.

CPT opakovane vyzýva slovenské úrady, aby zaistili v praxi v plnej miere účinné právo na prístup k obhajcovi od samého začiatku obmedzenia osobnej slobody. Výbor odporúča vyvinúť ďalšie úsilie, aby zaistili efektívne uplatňovanie systému právnej pomoci osobám zadržaným políciou; malo by sa tak udiť v spolupráci s príslušnými advokátskymi komorami.

b. prístup k lekárovi

29. Zákon o Policajnom zbore ustanovuje pre príslušných policajtov povinnosť zabezpečiť lekársku prehliadku pred umiestnením zadržanej osoby do cely, ak je zjavne pod vplyvom alkoholu, drog alebo psychotropných látok alebo liekov, je zranená, alebo uvádza, že je zranená alebo vážne chorá. A delegácia CPT bola svedkom toho, že väčšina osôb zadržaných políciou, ktorí mali zranenia, boli odvezení do nemocnice na lekársku prehliadku.

⁸ Pozri §§ 34, 85 (6) a 122 (2) TP.

Zadržané osoby však stále nemajú *právo* na prístup k lekárovi, nehovoriac o lekárovi podľa ich vlastného výberu, od samého začiatku obmedzenia osobnej slobody, napriek predošlým odporúčaniam CPT v tomto zmysle. **CPT vyzýva slovenské úrady, aby bezodkladne zaviedli v plnej miere uplatňované právo na prístup k lekárovi vrátane prístupu k lekárovi podľa vlastného výberu zadržanej osoby od samého začiatku obmedzenia osobnej slobody; uplatňovanie tohto práva by nemalo závisieť od úsudku policajta.**

c. vyrozumienie o zadržení

30. Ukazuje sa, že nie všetkým osobám, ktorým bola obmedzená osobná sloboda, sa podľa slovenskej legislatívy priznáva právo na vyrozumienie tretej strany podľa vlastného výberu, ale len tým osobám, ktoré boli zadržané na základe § 19 (1) Zákona o Policajnom zbore. V dôsledku toho, ako bolo potvrdené počas rozhovorov so zadržanými osobami aj s policajtmi, vo väčšine prípadov bolo oznámenie tretej strane ponechané na rozhodnutie vyšetrojúceho policajta a v praxi bolo často odmietnuté.

CPT odporúča, aby slovenské úrady prijali nevyhnutné opatrenia zabezpečujúce to, že právo na vyrozumienie tretej strany podľa vlastného výberu od samého začiatku obmedzenia osobnej slobody bude priznané všetkým zadržaným a uplatňované v praxi. Akékoľvek výnimky z tohto práva by mali byť jasne definované a prísne časovo vymedzené a doplnené zodpovedajúcimi zárukami (napr. akékoľvek omeškanie oznámenia o zadržení bude písomne zaznamenané s uvedením dôvodov a podmienené súhlasom nadriadeného policajného dôstojníka, ktorý nie je na prípade zainteresovaný, alebo prokurátora).

d. informovanie o právach

31. Podľa § 8 (2) Zákona o Policajnom zbore osoby, ktorým bola obmedzená osobná sloboda políciou, musia byť čo najskôr informované o svojich právach. Ďalej podľa §§ 121, 122 a 34 Trestného poriadku v znení neskorších predpisov pred prvým výsluchom musia vyšetrovacie orgány prečítať a vysvetliť zadržanej osobe jej práva a zadržaná osoba musí písomne potvrdiť, že im porozumela. Ako už bolo povedané, práva uvedené v týchto základných ustanoveniach zahŕňajú právo na prístup k obhajcovi, ale vylučujú ďalšie dve základné záruky: právo na vyrozumienie tretej strany podľa vlastného výberu (okrem prípadov zadržania podľa § 19 (6) Zákona o Policajnom zbore) a právo na prístup k lekárovi.

Počas záverečného stretnutia so zástupcami slovenských úradov dňa 2. apríla 2009 dostala delegácia CPT brožúru opisujúcu v niekoľkých jazykoch postavenie osôb, ktorým bola obmedzená osobná sloboda políciou. Avšak na žiadnom z navštívených policajných oddelení sa táto brožúra nenachádzala, ani zadržaná osoba nebola na ňu upozornená. V každom prípade, táto brožúra sa nezmieňuje o práve na prístup k obhajcovi a to isté platí pre formulár, ktorý majú zadržané osoby podpísať na začiatku zadržania políciou. Nie je tu v zmysle platnej slovenskej legislatívy ani zmienka o práve na vyrozumienie tretej strany podľa vlastného výberu (s výnimkou zadržení podľa § 19 Zákona o Policajnom zbore) alebo o práve na prístup k lekárovi.

CPT odporúča, aby slovenské úrady zabezpečili, že zadržané osoby budú bezodkladne informované o svojich právach. Navyše informačná brožúra a formulár svedčiaci o tom, že zadržaná osoba bola informovaná o svojich právach, by mali byť doplnené tak, aby obsahovali právo na prístup k obhajcovi a po tom, ako bude novelizovaná príslušná legislatíva, aj právo na vyrozumienie tretej strany podľa vlastného výberu a právo na prístup k lekárovi.

e. záznamy o zadržení

32. Presný záznam o všetkých aspektoch zadržania osoby a o činnostiach vykonávaných v súvislosti s ňou je ďalšou dôležitou zárukou voči zlému zaobchádzaniu a rovnako slúži ako ochrana pred neopodstatnenými obvineniami voči policajtom. Konkrétnejšie, takáto dokumentácia uľahčí úlohu prokurátorovi alebo inému kompetentnému orgánu v prípade, že sa snaží zistiť, či boli rešpektované práva zadržanej osoby, respektíve kedy a kde prišlo k ich porušeniu alebo k zlému zaobchádzaniu.

33. Na navštívených policajných oddeleniach sa delegácia CPT stretla s niekoľkými prípadmi záznamov o zadržení s chýbajúcimi relevantnými údajmi, ako sú dátum a čas, kedy sa obmedzenie osobnej slobody ukončilo⁹. Napríklad v prípade troch osôb zadržaných 30. januára 2009 a predvedených na policajné oddelenie v Šamoríne o 20.30 nebolo v protokole zaznačené ich miesto pobytu v čase od 22.00 do 6.00 nasledujúceho rána. Ale informácie získané od zadržaných osôb a z iných policajných záznamov by naznačovali tomu, že všetci traja strávili noc na šamorínskopolicajnom oddelení. Fakt, že policajné oddelenie nie je zariadené na zadržívanie počas noci môže vysvetľovať dôvod, prečo nebola informácia zaznačená v protokole.

Okrem toho vo viacerých prípadoch delegácia CPT zistila, že v policajných záznamoch o zadržení nebola zmienka o zraneniach, ktoré delegácia videla, alebo ktoré neskôr pracovníci väznice zaznamenali pri príchode zadržanej osoby do väzenia. Napríklad v prípade údajného zlého zaobchádzania s už spomínaným mužom (pozri odsek 14), s ktorým sme sa stretli na Krajskom riaditeľstve PZ v Trnave, zranenia pozorované členom delegácie CPT – lekárom neboli uvedené v záznamoch o zadržení. V skutočnosti boli relevantné časti záznamu ponechané prázdne.

Rovnako v druhom prípade uvedenom v odseku 14, ktorý sa týkal obvinení zo zlého zaobchádzania voči bratislavskej dopravnej polícii, záznam o zadržení na centrálnom bratislavskom policajnom oddelení uvádzal, že voči dotknutej osobe nebola použitá žiadna fyzická sila alebo násilie.

CPT odporúča, aby slovenské úrady prijali nevyhnutné opatrenia, ktoré by zaistili, že policajti budú presne zapisovať všetky relevantné informácie v záznamoch o zadržení vrátane akýchkoľvek stôp po zraneniach, ktoré zatknuté a zadržiavané osoby majú na tele.

---

⁹ V jednom prípade pri zistení chýbajúcej informácie v protokole o zadržení službukonajúci policajt okamžite vyplnil prázdne kolónky v spise, hoci daný prípad bol viac ako mesiac starý

5. Cudzinci zaistení podľa zákona o pobyte cudzincov

a. úvod

34. Podľa § 62 Zákona o pobyte cudzincov¹⁰ polícia môže obmedziť osobnú slobodu cudzinca za neoprávnený vstup alebo pobyt na území Slovenskej republiky, alebo ak je to potrebné na výkon jeho administratívneho vyhostenia. Osoba môže byť zaistená na dobu 48 hodín v policajnom zariadení a na základe rozhodnutia o zaistení vydaného oddelením hraničnej a cudzineckej polície môže byť zadržovaná najviac 180 dní v útvare policajného zaistenia pre cudzincov.

35. Počas návštevy navštívila delegácia CPT policajné útvary zaistenia pre cudzincov aj zariadenie pre dočasné umiestnenie cudzincov na hraničnom priechode Vyšné Nemecké. V druhom spomínanom zariadení možno na niekoľko dní ubytovať 8 osôb v 4 izbách na zaistenie, ktoré boli skoro ako celý policajný zaistenie, boli v dobrom stave a nepotrebujú zvláštny komentár.

b. útvary policajného zaistenia pre cudzincov

36. V *Útvare policajného zaistenia pre cudzincov v Medved'ove*¹¹ (predtým navštívený Výborom v roku 2000¹²) s kapacitou 152 osôb (112 mužov a 40 žien) bolo v čase návštevy ubytovaných 40 mužov a 3 ženy.

Okrem dospelých, by v *Útvare policajného zaistenia pre cudzincov v Sečovciach*¹³ mohli byť ubytované aj rodiny s deťmi; jeho kapacita bola 104 mužov a 72 žien a detí (spolu 176 osôb). V čase návštevy bolo v útvere 39 osôb vrátane 3 detí bez sprievodu.

37. Nedostali sme žiadne obvinenia zo zlého zaobchádzania s osobami zo strany personálu ani v jednom z útvarov, ani neboli zistené žiadne dôkazy o takomto zaobchádzaní. V zariadení v Medved'ove boli vzťahy medzi zaistenými osobami a personálom útvaru naozaj primerané a dokonca pozitívne v útvere v Sečovciach, ktorý profituje z toho, že má personál oboch pohlaví a väčší dôraz sa kladie na pomoc zaisteným osobám.

38. Materiálne podmienky zaistenia v *útvere v Medved'ove* boli zistené ako vcelku akceptovateľné. Miestnosti na ubytovanie boli čisté a primerane zariadené, poskytujúce dostatok životného priestoru pre počty zaistených osôb a dostatočné prirodzené svetlo aj umelé osvetlenie. Niektoré spoločné priestory však potrebovali údržbu: televízna miestnosť na prvom poschodí ubytovacieho bloku pre mužov bola špinavá a hygienické zariadenia v tom istom sektore boli v biednom stave. **CPT odporúča, aby boli tieto nedostatky odstránené.**

¹⁰ Zákon 48/2002 o pobyte cudzincov.

¹¹ Medved'ov sa nachádza juhovýchodne od Bratislavy blízko hraníc s Maďarskom.

¹² Pozri CPT/Inf (2001) 29, odseky 40 až 45.

¹³ Sečovce sa nachádzajú na východ od Košíc.

V nedávno postavenom útvere v Sečovciach bol zistený veľmi dobrý stav; dizajn a dispozičné riešenie boli zjavne výsledkom snahy vyhnúť sa dojmu väzenského prostredia. CPT tento stav vecí víta.

39. V oboch zariadeniach bol uplatňovaný „chodbový“ režim umožňujúci zaisteným osobám voľný pohyb medzi ubytovacími miestnosťami, hygienickými zariadeniami a inými spoločnými priestormi v rámci každej jednotky. V Sečovciach bolo vonku malé ihrisko a k dispozícii bol výber hračiek pre deti. Plánovalo sa tiež začať so vzdelávacou činnosťou pre deti s pomocou mimovládnych organizácií.

Znamená to, že v skutočnosti žiadne zo zariadení neponúka, okrem stolného tenisu a pozerania televízie, žiadne aktivity. Navyše všetky vypočuté zaistené osoby v *Medved'ove* sa sťažovali, že sa zriedkavo dostanú k pohybu vonku (napr. dvakrát za štyri týždne).

V správe o návšteve na Slovensku v roku 2000¹⁴, CPT zdôraznilo potrebu zaistiť, aby režimové aktivity v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov zahŕňali aj pohyb vonku, prístup do dennej miestnosti a k rádiu/televízoru a novinám/časopisom, ako aj k iným primeraným rekreačným možnostiam (napr. stolné hry, stolný tenis). **Výbor preto odporúča, aby slovenské úrady podstatne rozšírili program činností v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov. Je potrebné prijať okamžité opatrenia na zaistenie toho, aby mali osoby zaistené v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov v Medved'ove možnosť pohybu vonku aspoň jednu hodinu denne.**

40. Čo sa týka stravy, dietetické požiadavky Moslimov boli zabezpečené. Navyše menu poskytované zaisteným osobám v *Sečovciach* bolo rovnaké ako dostávali zamestnanci. CPT tento prístup víta.

41. Zdravotnícka starostlivosť dosahovala dobrý štandard. Tím zdravotníckych pracovníkov v *Medved'ove* tvoril lekár, ktorý bol prítomný 2-3 dni v týždni, ako aj dve zdravotné sestry na plný úväzok, zatiaľ čo v *Sečovciach* pracovali lekár aj sestra na plný úväzok. Obe služby mali k dispozícii dobre vybavené priestory, rovnako ako rýchly prístup k lekárskej službe prvej pomoci a k špecializovanej zdravotnej starostlivosti.

Ochrana súkromia a dôvernosti lekárskeho vyšetrenia bola rešpektovaná v *Sečovciach*: policajt stál počas vyšetrenia za zatvorenými dverami. Situácia však bola iná v *Medved'ove*, kde policajt počas lekárskeho vyšetrenia zostal v miestnosti. **CPT odporúča, aby sa prijali nevyhnutné kroky na to, aby sa v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov v Medved'ove rešpektovala dôvernosť lekárskeho vyšetrenia.**

---

¹⁴ Pozri CPT/Inf (2001) 29, odsek 42.

42. V oboch zariadeniach bol uplatňovaný „oddelený režim“ na izolovanie zaistených osôb, ktoré by mohli ohroziť účel zaistenia (t. j. vyhostenie), sú agresívni, porušujú vnútorný poriadok alebo predstavujú ohrozenie zdravia¹⁵. Priestor s oddeleným režimom zaistenia tvoria v *Medved'ove* 2 cely a v *Sečovciach* 4 cely. Okná v priestore v *Medved'ove* pokrýva nepriehľadná fólia, ktorá takmer úplne bráni vstupu denného svetla do cely. Okrem tohto nedostatku cely v oboch zariadeniach poskytujú primerané materiálne podmienky, aj dvor na pohyb vonku.

Je potrebné poznamenať, že oddelený režim nemá podľa zákona¹⁶ stanovené časové obmedzenie ani procedurálny postup vrátane záruk. Delegácia našla záznamy o tomto režime využívanom v trvaní do 14 dní v *Medved'ove* a do 27 dní v *Sečovciach*.

CPT znepokojuje neregulovaný charakter oddeleného režimu a nedostatok s ním súvisiacich záruk, akou je postup pri riešení sťažností. **Odporúča, aby využitie oddeleného režimu z iných dôvodov ako je karanténa podliehalo presne stanovenému postupu dávajúc dotknutým osobám právo byť vypočutý a právo odvolať sa na vyšší orgán voči akémukoľvek uloženému opatreniu oddeleného režimu.**

Okrem toho **Výbor odporúča, aby bola nepriehľadná fólia na oknách v Medved'ove odstránená, aby nebránila vstupu prirodzeného svetla.**

43. Čo sa týka kontaktov s vonkajším svetom, zaistené osoby v *Medved'ove* mohli dostať 30-minútovú návštevu každé tri týždne a v *Sečovciach* každé dva týždne; telefónne automaty boli ľahko dostupné v oboch útvaroch. Okrem prvých telefonátov na vyrozumienie blízkeho priateľa alebo príbuzného alebo príslušného konzulárneho úradu o svojom zaistení si však dotyčné zaistené osoby museli sami hradiť výdavky na poštové známky alebo telefónne karty; ľuďom bez prostriedkov nebola poskytnutá pomoc. Navyše, zatiaľ čo zaisteným osobám v *Medved'ove* bolo umožnené telefonáty prijímať, v útvaroch v *Sečovciach* to možné nebolo. **CPT nabáda slovenské úrady, aby zaistili všetkým zaisteným cudzincom vrátane osôb s malým alebo žiadnym finančným obnosom možnosť udržiavať adekvátny kontakt s okolitým svetom.**

c. záruky

44. Základné záruky obhajované CPT v súvislosti s policajným zadržaním (a uvedené v odsekoch 27 až 33) by mali platiť nielen pre osoby zadržané v súlade s trestnoprávnou legislatívou, ale aj pre osoby, ktorým bola obmedzená sloboda na základe zákona o pobyte cudzincov a migračného zákona.

Výbor zobral na vedomie, že slovenská legislatíva ustanovuje pravidelné súdne preskúmanie rozhodnutí o zaistení. Osoby sa však musia odvolať proti svojmu zaisteniu na súde.

¹⁵ Pozri Zákon o pobyte cudzincov, § 65.

¹⁶ Pozri § 65 Zákona 48/2002.

Cudzinci, ktorým bola obmedzená sloboda, by mali byť výslovne bez meškania informovaní, a to v jazyku, ktorému rozumejú, o všetkých svojich právach a procesných postupoch, ktoré sa vo vzťahu k nim uplatňujú. Napriek tomu, že služby súdnych tlmočníkov sú teoreticky dostupné, v praxi sa len zriedkavo pribral tlmočník. V oboch navštívených útvaroch policajného zaistenia alebo v zariadení pre dočasný pobyt sa delegácia stretla s niekoľkými zaistenými osobami, ktoré kvôli jazykovej bariére zjavne neboli schopné komunikovať s úradmi a /alebo so zamestnancami zariadení.

Právna pomoc je poskytovaná mimovládnyimi organizáciami žiadateľom o azyl – ktorí vo väčšine prípadov nie sú zaistení v uzavretých zariadeniach na Slovensku – ako aj osobám, ktoré žiadosť o udelenie azylu nepodali. Delegácia CPT však bola svedkom toho, že prístup k právnej pomoci, rovnako ako aj pribratie tlmočníka, nie sú v prípade druhej spomínanej kategórie zaistených osôb v praxi využívané.

CPT nabáda slovenské úrady, aby prijali nevyhnutné opatrenia na nápravu vyššie uvedených nedostatkov.

***

45. Zákaz mučenia, ako je zakotvený v Článku 3 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv, ukladá povinnosť nevrátiť osobu do krajiny, ak existujú závažné dôvody domnievať sa, že bude vystavená riziku mučenia alebo inej formy zlého zaobchádzania. Rozhodovací proces vzťahujúci sa na azyl a migráciu by preto mal poskytovať primerané garancie toho, že osoba nebude navrátená do takejto krajiny.

CPT požaduje informácie o procesných postupoch uplatňovaných v tejto súvislosti., predovšetkým o možnostiach brániť sa proti rozhodnutiu o vyhostení, ktoré majú osoby vyhosteniu podliehajúce, o vzdelávaní poskytovanom úradníkom, ktorí majú tieto prípady na starosti, ale aj o tom, akými poznatkami o ochrane ľudských práv v dotknutých krajinách títo úradníci disponujú.

B. Väzenia

1. Úvodné poznámky

46. Delegácia uskutočnila následné návštevy oddielov výkonu väzby v ústavoch Bratislava, Košice a Ilava. Taktiež navštívila časť psychiatrického oddelenia zameranú na liečbu páchatel'ov sexuálnych trestných činov v ústave Košice a uskutočnila ciele návštevy v ústavoch Leopoldov a Prešov.

47. Pri oficiálnej kapacite¹⁷ 455 miest pre obvinených a 149 miest pre odsúdených bolo v čase návštevy ústavu Bratislava¹⁸ v ústave ubytovaných približne 300 obvinených vrátane dvoch mladistvých a 30 žien. Okrem toho bolo asi 100 osôb ubytovaných na otvorenom oddelení pre odsúdených, ktoré bolo k ústave pričlenené v novembri 2008.

V Ústave Košice¹⁹ bolo v čase návštevy 227 obvinených a 354 odsúdených pri oficiálnej kapacite 368 resp. 347 miest.

Pri oficiálnej kapacite 512 osôb bolo v ústave Ilava²⁰ ubytovaných v čase návštevy 310 odsúdených²¹: 137 v strednom a 171 v maximálnom „stupni stráženia“ a dvaja odsúdení na doživotný trest. Na nedávno zrenovovanom oddiele doživotných trestov boli z bezpečnostných dôvodov ubytovaní dvaja obvinení.

48. Ústav Leopoldov, situovaný v pevnosti²², mal kapacitu 1394 väzňov (341 obvinených a 1053 odsúdených). V čase návštevy bolo v zariadení ubytovaných 273 obvinených (vrátane 5 mladistvých) a 729 odsúdených, z toho 404 bolo zaradených v strednom a 290 v maximálnom stupni stráženia²³. V ústave bolo 26 odsúdených na doživotný trest. Účelová návšteva bola vykonaná na oddiele doživotných trestov, ako aj u 11 odsúdených umiestnených na oddiele s bezpečnostným režimom, oba oddiely sú situované v časti ústavu nazývanej Hrad. Hrad majúci lichobežníkovú štruktúru s vychádzkovými dvorcami uprostred prešiel rozsiahlou rekonštrukciou, ktorá bola ukončená v roku 2004.

¹⁷ V slovenských väzniciach sa oficiálna kapacita ráta pri 3,5m² na osobu vo viacmiestnych celách, okrem žien a mladistvých, pre ktorých je minimálna plocha 4m².

¹⁸ Výbor CPT navštívil ústav Bratislava pri všetkých troch predchádzajúcich návštevách Slovenskej republiky v rokoch 1995, 2000 a 2005. Pre všeobecný opis zariadenia pozri správu z návštevy v roku 1995 (CPT/Inf (97) 2) v odseku 68.

¹⁹ Ústav Košice bol navštívený v roku 2000 a 2005. Pozri odsek 48 správy z návštevy v roku 2000 (CPT/Inf (2001) 29).

²⁰ Výbor CPT navštívil ústav Ilava v roku 2005. Pozri CPT/Inf (2006) 5, odsek 38.

²¹ Časť ústavu bola v rekonštrukcii. Z tohto dôvodu ústav nefungoval v plnej kapacite.

²² Ústav bol navštívený Výborom CPT v roku 1995 (pozri CPT/Inf (97) 2).

²³ 35 odsúdených bolo preradených a čakalo na premiestnenie do ústavu, v ktorom budú mať výhody minimálneho stupňa stráženia.

49. Ústav Prešov situovaný v centre mesta Prešov severne od Košíc bol navštívený po prvý raz. Pri kapacite 180 obvinených a 18 odsúdených bolo v zariadení ubytovaných 108 obvinených vrátane 14 mladistvých (všetko muži) a dve ženy. Krátka návšteva delegácie bola zameraná na zmiernený režim pre mladistvých obvinených, ako aj na rozhovory s osobami, ktoré boli prednedávnom v policajnej väzbe.

50. Po prvýkrát delegácia CPT navštívila Nemocnicu pre obvinených a odsúdených v Trenčíne, jediné zariadenie tohto druhu na Slovensku. Pri kapacite 144 miest na oddelení pre internú medicínu (40 postelí), tuberkulózu a pľúcne choroby (20 postelí), neurológie (24 postelí) a psychiatrie (60 postelí) zariadenie tiež spravovalo 12 postelí na chirurgii v civilnej nemocnici v Trenčíne. Okrem toho má nemocnica oddiel pre 35 pracujúcich odsúdených a ďalšie oddelenie pre 50 starých alebo postihnutých väzňov. Delegácia sa zamerala na liečbu a podmienky výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody pacientov umiestnených na psychiatrickom oddelení (pozri odseky 109 až 114).

51. CPT víta značné zníženie úrovni obsadenosti v ústavoch na výkon väzby od poslednej návštevy v roku 2005. Podľa slovenských úradov je to z väčšej časti vďaka zavedeniu inštitútu dohody o vine a treste v novom Trestnom poriadku. Aj napriek tomu však podľa oficiálnych štatistík²⁴ istá preplnenosť zostala, čo sa týka odsúdených v ústavoch Košice a Nitra-Chrenová.

S prijatím novej legislatívy v oblasti výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody sa oficiálna štandardná ubytovacia plocha na väžňa (obvineného a odsúdeného) vo viacmiestnych celách zvýšila na 4 m² pre ženy a mladistvých; avšak pre dospelých väzňov sú to stále 3 m², čo nespĺňa minimálny štandard CPT. **CPT opätovne zdôrazňuje svoje odporúčanie, že minimálnu ubytovaciu plochu je potrebné zvýšiť na 4 m² pre každého väžňa ubytovaného vo viacmiestnej cele, a že na tomto základe je potrebné prepočítať oficiálne kapacity.**

52. Ďalšie dôležité zlepšenie sa týka plánovaného psychiatrického detenčného centra, ktoré má byť zriadené v správe Ministerstva zdravotníctva SR v Hronovciach blízko pri civilnej psychiatrickej nemocnici. Kapacita centrá má byť maximálne 50 až 70 duševne chorých odsúdených osôb; obvodovou a vnútornou bezpečnosťou je poverené Ministerstvo spravodlivosti SR. Takéto zariadenie by nepochybne potenciálne mohlo poskytnúť adekvátne liečebné prostredie pre isté osoby, ktoré sú v súčasnosti ubytované vo vysokom bezpečnostnom režime v slovenskom väzenskom systéme (pozri odseky 83 a 84). Delegácii však nie je jasné, do akej miery bude v novom centre možné ubytovať osoby, ktorým súd nariadil ochranné psychiatrické liečenie, alebo poskytnúť liečbu akútnym psychiatrickým väzňom.

Slovenské úrady taktiež oznámili plán zriadiť ústav pre matky s deťmi v Nitre, kde je situované jediné zariadenie pre odsúdené ženy.

Výbor CPT si želá byť informovaný o podrobných plánoch týkajúcich sa nového ústavu pre matky s deťmi, ako aj o novom psychiatrickom detenčnom zariadení vrátane projektovaných kapacít oboch zariadení, personálu a iných zdrojov.

²⁴ K 1. februáru 2009.

2. Právny rámec

53. Na Slovensku sa od poslednej návštevy CPT udiali dôležité legislatívne zmeny súvisiace so vstupom do platnosti nového Trestného zákona a Trestného poriadku²⁵ v roku 2006 a novelizovaných zákonov o výkone väzby²⁶ a výkone trestu odňatia slobody²⁷.

Positívny vývoj v novej legislatíve – čo sa týka záležitostí spadajúcich pod mandát CPT – sa týka diferencovaných režimov dostupných pre obvinených, integrácie odsúdených vykonávajúcich dlhodobé tresty²⁸ vo všeobecnej väzenskej populácii, vývoja individualizovaných programov „zaobchádzania“, nového systému odmeňovania pre obvinených aj odsúdených a efektívnejšej úlohy prokurátorov pri kontrole väznic.

54. Aj napriek tomu má však CPT isté obavy týkajúce sa nedávneho vývoja v legislatíve. CPT chce v tejto súvislosti spomenúť dva základné body:

(i) Počas návštevy CPT na Slovensku bola maximálna dĺžka väzby predĺžená zo 4 na 5 rokov (pre osoby súdené za obzvlášť závažné trestné činy). Okrem toho, že Slovensko patrí v Európe medzi krajiny s najdlhšou maximálnou dobou výkonu väzby, je takéto predĺženie rušivé, berúc do úvahy trvalé problémy týkajúce sa režimu ponúkaného obvineným, na ktoré CPT upozorňuje²⁹. **CPT privíta poznámky slovenských úradov k tejto záležitosti.**

(ii) Druhá záležitosť sa týka úlohy, ktorú legislatíva udeľuje súdom pri určovaní spôsobu, akým bude trest vykonaný, t.j. tzv. vonkajšia diferenciácia pri výkone trestu na minimálny, stredný a maximálny stupeň stráženia. Preradenie súdom do nižšieho stupňa stráženia je možné (čo sa týka osôb odsúdených na doživotie, je táto možnosť obmedzená; pozri odsek 63). Ďalšia, vnútorná diferenciácia väzenskými úradmi je taktiež možná v rámci súdom uloženej diferenciácie.

Aj napriek tomu podľa tohto modelu diferenciácie sú závažnosť a okolnosti spáchaného trestného činu – v protiklade s inými faktormi, napr. správaním odsúdeného, kľúčovými faktormi pre určenie režimu uväznenia odsúdeného. Samotní riaditelia väzníc potvrdili, že rozsah úprav ponechaných pre väzenské úrady je nepatrný.

²⁵ Zákon č. 300/2005 Z. z. prijatý 20. mája 2005.

²⁶ Zákon č. 221/2006 Z. z. prijatý 15. marca 2006 nadobudol platnosť 1. júla 2006 okrem odsekov 12 (pododsek 3 (oddelené hygienické zariadenia) a 4 (samostatné uzamykateľné skrinky) a 21 (používanie telefónu), ktoré vstúpili do platnosti v júli 2007.

²⁷ Zákon č. 475/2005 Z. z. bol prijatý 22. septembra 2005 nadobudol platnosť 1. januára 2006. Zahŕňal prechodné ustanovenia o výkone väzby. Vyhláška č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 475/2005 Z. z. bola prijatý v roku 2008.

²⁸ Predtým tzv. „výnimočné tresty“.

²⁹ Pozri odsek 91 a 92 infra, ako aj predchádzajúcu správu CPT o návšteve Slovenska: CPT/Inf (97) 2, odseky 80-85, 100-101; CPT/Inf (2001) 29, odseky 58-61, 63; CPT/Inf (2006) 5, odsek 46.

CPT sa domnieva, že rozdelenie a diferenciacia väzňov umožňujúca každej osobe byť hodnotený v zmysle bezpečnostných rizík, zručností a potrieb sa má udiať pri prijatí do väzenia a nie na úrovni ukladania trestu. Dobre navrhnutý postup rozdelenia/diferenciácie poskytne úradom potrebné informácie na zaobchádzanie s väzňami ako s jednotlivcami a ich špeciálnymi potrebami; takýto postup umožní rozlišovať malý počet väzňov, ktorí môžu predstavovať hrozbu pre bezpečnosť alebo kontrolu nad väčšinou, ktorá bude vhodná na začlenenie do normálneho vytvoreného programu režimových aktivít.

CPT odporúča, aby slovenské úrady posúdili súčasný model diferenciácie väzňov a vyvinuli a zaviedli vhodný systém rozdeľovania a diferenciácie väzňov väzenskými úradmi v zmysle predchádzajúcich poznámok.

3. Zlé zaobchádzanie

55. V žiadnom okrem jedného z navštívených zariadení väzni, s ktorými CPT hovoril, neuviedli výpovede o fyzickom zlome zaobchádzaní zo strany personálu. V skutku, viacerí väzni, ktorí sú vo výkone trestu niekoľko rokov, priaznivo poznamenali, že fyzické zlé zaobchádzanie bolo vecou minulosti.

Avšak delegácia počula niekoľko výpovedí o fackách, kopancoch a inom hrubom zaobchádzaní personálu v ústave Leopoldov, obzvlášť v súvislosti s odsúdenými umiestnenými na oddiele s bezpečnostným režimom. Tak riaditeľ ústavu ako aj personál pracujúci na tomto oddiele zdôraznili, že sa vyskytli ťažkosti pri zvládaní odsúdených na tomto oddiele. Informácie zhromaždené delegáciou CPT naznačujú, že niektorí členovia personálu sa príležitostne uchýľovali k neúmernému používaniu sily pri strete s odsúdenými, ktorých správanie bolo ťažké zvládnuť.

CPT odporúča, aby väzenský personál v ústave Leopoldov bol upozornený, že všetky formy fyzického útoku väzňov sú neprofesionálne, a že akýkoľvek dôkaz takéhoto konania bude viesť k disciplinárnemu, a ak to bude primerané, aj k trestnému konaniu.

56. Je samozrejmé, že jedným z najefektívnejších spôsobov predchádzania zlého zaobchádzania zo strany príslušníkov je pozorné prešetrovanie sťažností na zlé zaobchádzanie a ukladanie vhodných trestov.

V tomto kontexte je potrebné zmieniť sa o prípade z predchádzajúcej návštevy CPT v roku 2005. V júni 2004 príslušník v ústave Bratislava kopol obvineného do hrudníka, keď už táto osoba bola pod kontrolou, ležala na zemi a bola pod kontrolou³⁰. Bolo začaté trestné konanie a čin bol dokázaný, avšak 30. októbra 2005 sudca vrátil prípad ako disciplinárnu záležitosť riaditeľovi ústavu, ktorý ho uzatvoril vykonaním pohovoru s príslušníkom³¹. Z pohľadu CPT takýto záver nie je úmerný vzhľadom na závažnosť činu a vysiela zlú správu väzenskému personálu v zmysle predchádzania zlého zaobchádzania s väzňami. **CPT požaduje poznámky slovenských úradov k tejto záležitosti.**

³⁰ Pozri správu z roku 2005, odsek 40.

³¹ Ako je uvedené v informácii z marca 2009 od slovenských úradov.

57. CPT má taktiež viacero obáv týkajúcich sa využívania služobných psov a dôkladných osobných prehliadok. Zákon stanovuje široké využívanie služobných psov vo väzniciach ako jedného z množstva legálne povolených donucovacích prostriedkov³². V ústave Ilava boli využívaní služobní psi – niekedy dokonca bez náhubkov – počas bežných väzenských povinností, napr. dvakrát denne pri kontrole početného stavu v niektorých častiach ústavu.

Psi sa taktiež využívali na častú prehliadku ciel v ústavoch Ilava a Leopoldov. Menej častejšie, ale taktiež pravidelne, sa však prehliadky ciel v ústave Ilava kombinovali s hromadnými dôkladnými osobnými prehliadkami, počas ktorých sa od celého oddielu odsúdených požadovalo, aby sa zhromaždil na susednej chodbe, vyzliekli sa donaha, postavili čelom k stene a urobili niekoľko drepov, počas čoho väzenský personál a psi prechádzali okolo.

Ďalším nežiaducim postupom boli systematické dôkladné osobné prehliadky odsúdených na doživotie³³. Tieto individuálne dôkladné osobné prehliadky sa vykonávali takmer denne a pred ako aj počas toho, keď uvedení odsúdení prijali návštevu. Na tomto mieste je potrebné opätovne pripomenúť, že s výnimkou tzv. D2 kategórie odsúdených (pozri odsek 70), odsúdení na doživotie nemali prístup ku kontaktným návštevám.

58. Ako CPT zdôraznil v minulosti³⁴, využívanie služobných psov v rámci väzníc môže byť odôvodnené len veľmi výnimočnými okolnosťami.

CPT má tiež vážne pochybnosti o praktikách nútiť odsúdených podrobovať sa bežným dôkladným osobným prehliadkam³⁵. Ďalej nikdy nemožno od odsúdených vyžadovať, aby sa vyzliekli donaha pred inými odsúdenými alebo pred veľkou skupinou osôb; a je úplne neprijateľné mať psov – tým viac, keď nemajú náhubky – v tesnej blízkosti odsúdených, ktorí sa podrobujú dôkladnej osobnej prehliadke. Uvedené postupy sú o to viac sporné, keď sa využívajú v kombinácii a je možné ich opísať ako ponižujúce.

59. Počas záverečných rozhovorov so slovenskými úradmi delegácia CPT požiadala, aby väzenské úrady okamžite prestali vykonávať dôkladné osobné prehliadky odsúdených na doživotie ako bežnú prax.

V liste z 29. júna 2009 sa slovenské úrady odvolávajú na interné predpisy upravujúce „dôkladné osobné prehliadky“³⁶ a vysvetlili, že spôsob, akým majú byť dôkladné osobné prehliadky vykonávané odlišne, závisí od kategórie odsúdených a okolností. Tak napríklad počas dôkladnej osobnej prehliadky odsúdených umiestnených na oddiele doživotných trestov má odsúdený dovolené ponechať si spodnú bielizeň. **CPT odporúča, aby boli vykonané kroky na zaistenie toho, že vyššie uvedená požiadavka sa bude plniť v praxi.**

³² Pozri zákon o Zbore väzenskej a justičnej strážne č. 4/2001, povoľujúci použitie výbušných šokových plynových a elektrických paralyzátorov, slzotvorných prostriedkov, služobných psov, zásahovej výbušky a úderu strelnou zbraňou a strelnej zbrane

³³ Obvinený umiestnený na oddiele doživotných trestov v ústave Ilava (pozri odsek 64) bol taktiež podrobený systematickým dôkladným osobným prehliadkam.

³⁴ 2000 správa, odsek 78 a 2005 správa, odsek 66.

³⁵ Pozri tiež Lorse vs. Holandsko, Van Der Ven vs. Holandsko, 4. máj 2003.

³⁶ Článok 44 Rozkazu ministra spravodlivosti č. 2/2006 o strážnej a eskortnej službe a o špeciálnych zásahových jednotkách a Zbore väzenskej a justičnej strážne

Slovenské úrady ďalej uviedli, že prebieha úprava relevantných predpisov a má byť ukončená v priebehu roka 2009, takže odsúdení na doživotie sa budú podrobovať dôkladným osobným prehliadkam iba ak prídu do kontaktu s inými osobami mimo svojej cely. CPT si všíma toto zlepšenie a **požaduje potvrdenie v náležitom čase, že toto opatrenie bolo vykonané spolu s kópiou upravených predpisov.**

Ďalej CPT odporúča, aby slovenské úrady okamžite zastavili prax kolektívnych dôkladných osobných prehliadok opísaných vyššie a zaistili, že akákoľvek príčina k dôkladným osobným prehliadkam odsúdených je založená na individuálnom zhodnotení a je vykonaná spôsobom, ktorý v najväčšej možnej miere rešpektuje dôstojnosť dotýčaných odsúdených. Ďalej sa nemajú využívať služobní psi pri rutinných povinnostiach, pri ktorých sú prítomní väzni, ani keď sa odsúdení podrobujú dôkladnej osobnej prehliadke.

60. Je tiež potrebné spomenúť nedávny zákaz prijímania cigariet v balíkoch, údajne uložený ako opatrenie voči pašeráctvu a zníženiu fajčenia. Je však potrebné poznamenať, že cigarety zostávajú pre väzňov dostupné z oficiálneho obchodu (bufet) za oficiálnu cenu.

Zákaz vytvoril vážne napätie v navštívených väzniciach. Zákaz v kombinácii so zlou finančnou situáciou väzňov a silnej závislosti od nikotínu viedol k pašovaniu cigariet, konfliktom medzi väzňami a rozšíreniu vykorisťovateľskej výmeny vo forme tovarov, akým sú jedlo a služby vrátane špinavej bielizne. Delegácia sa taktiež stretla s bezbrannými väzňami, ktorí boli využívaní na sexuálne služby. Ako sa jeden riaditeľ väznice vyjadril, väzni „sú jednoducho zúfalí“.

CPT odporúča, aby slovenské úrady prehodnotili zákaz prijímania cigariet v balíkoch berúc do úvahy zmiernenie jeho negatívnych dôsledkov.

4. Odsúdení na doživotie

a. úvod

61. Odsúdení na doživotie boli prevažne ubytovaní v ústave Leopoldov; v čase návštevy bolo v ústave 26 odsúdených na doživotie. Traja odsúdení na doživotie boli taktiež v ústave Ilava; dvaja z nich boli zainteresovaní na smrti piatich príslušníkov počas vzbury v ústave Leopoldov v roku 1991³⁷ a podľa názoru väzenskej služby nemohli byť premiestnení späť do tohto ústavu, kým tretí odsúdený zostal v ústave Ilava, aby bol blízko väzenskej nemocnici v Trenčíne kvôli zlému zdravotnému stavu.

62. CPT opakovane kritizoval zaobchádzanie a materiálne podmienky odsúdených s „výnimočnými trestami“ (t.j. odsúdení na doživotie a dlhodobé tresty dlhšie ako 15 rokov)³⁸. Preto si CPT s potešením všima, že kategória „výnimočných trestov“ bola zrušená, a že s výnimkou odsúdených na doživotie boli všetci odsúdení na dlhodobé tresty zahrnutí do všeobecnej väzenskej populácie. Tento vývoj je vítaný. Ďalej nastal posun v podmienkach uväznenia odsúdených na doživotie, obzvlášť úprava ciel podobných klietkam opísaných v správe z návštevy v roku 2005³⁹. Okrem toho po úprave Zákona o výkone trestu odňatia slobody v roku 2006 boli vykonané isté úpravy v režime odsúdených na doživotie. Doteraz podniknuté kroky sú chvályhodné; je potrebné urobiť viac na vytvorenie prijateľných podmienok uväznenia pre odsúdených na doživotie.

63. Podľa článku 79 Zákona o výkone trestu odňatia slobody hlavným cieľom výkonu trestu odňatia na doživotie zostáva „ochrana spoločnosti pred ďalšou trestnou činnosťou“. V dôsledku toho bez ohľadu na správanie a individuálny vývoj nie je osoba odsúdená na doživotie oprávnená opustiť ústav a nesmie prerušiť svoj trest. Preradenie do nižšieho stupňa stráženia⁴⁰ je právne možné len po 25 rokoch a progresívne preradenie do najnižšieho stupňa stráženia môže časom odsúdeného oprávňovať na podmienené prepustenie. Ďalej zostáva všeobecný princíp, že odsúdený na doživotie má byť držaný v izolácii.

³⁷ V čase návštevy bola vo väzenskej nemocnici v Trenčíne umiestnená jeden odsúdený na doživotie.

³⁸ CPT/Inf (2006) 5; odseky 44, 47 – 53, 62; CPT/Inf (97) 2; odsek 98.

³⁹ Pozri CPT/Inf (2006) 5: odsek 44.

⁴⁰ Na Slovensku môžu byť odsúdení zaradení do maximálneho, stredného alebo minimálneho stupňa stráženia.

64. Ako už bolo uvedené v správach z predchádzajúcich návštev, CPT sa domnieva, že slovenské úrady by mali prehodnotiť svoj prístup k odsúdeným na doživotie v zmysle princípov Odporúčania (2003) 23 Výboru ministrov Rady Európy o „riadení väzenských služieb osôb odsúdených na doživotie a dlhodobé tresty odňatia slobody“ z 9. októbra 2003. Jeden zo všeobecných princípov podporujúcich takéto riadenie je *nesegregačný princíp*, ktorý hovorí, že je potrebné zvážiť nesegregovanie odsúdených na doživotie iba na základe ich trestu. Tento princíp je potrebné chápať v spojitosti s *princípom bezpečnosti a ochrany*, ktorý vyzýva k dôkladnému zhodnoteniu toho, či odsúdení predstavujú riziko poškodenia sami pre seba, ostatných odsúdených, osoby pracujúce vo väznici alebo vonkajšiu spoločnosť. Pripomína, že sa často nesprávne predpokladá, že doživotný trest znamená, že odsúdený je nebezpečný. Vysvetľujúca správa k tomuto odporúčaniu uvádza, že „ako všeobecné pravidlo, je skúsenosťou mnohých väzenských služieb, že viacerí takýto odsúdení nepredstavujú žiadne riziko pre seba ani iných“, a že „preukazujú stabilné a zodpovedné správanie“.

Odporúčanie a poznámky CPT v nasledujúcich odsekoch je potrebné vnímať v zmysle týchto princípov.

65. V ústave Ilava sa CPT stretol aj so sporným postupom umiestňovania obvinených vyžadujúcich ochranu na oddiele doživotných trestov. Ich podmienky zadržania boli podobné podmienkam odsúdených na doživotné tresty s výnimkou toho, že obvinení neboli sústavne pútaní. Títo väzni boli vystavení režimu rovnajúcemu sa dlhodobej izolácii. **CPT odporúča, aby bolo prehodnotené umiestnenie týchto obvinených, aby im v čo najväčšej možnej miere bol poskytnutý náležitý režim len s tými obmedzeniami, ktoré sú vyložene potrebné na ich adekvátnu ochranu.**

66. Podľa slovenského práva je možné, aby deti boli odsúdené na doživotie. Okrem toho podľa článku 30 (2) ústavného poriadku odsúdených (pokyn č. 12) podmienky uväznenia pre deti odsúdené na doživotie sú rovnaké ako pre dospelých odsúdených na doživotie. CPT má pochybnosti o tom, či je slovenské právo v úplnom súlade s Dohovorom o právach dieťaťa (CRC). Hoci článok 37 dohovoru nezakazuje odsúdenie detí na doživotný trest s možnosťou prepustenia alebo podmieneného prepustenia, podľa Výboru pre práva dieťaťa implementácia takého trestu „musí byť úplne v súlade a musí sa usilovať o realizáciu cieľov justície mladistvých uložených v článku 40 (1) CRC. To okrem iného znamená, že dieťa odsúdené na takýto trest má dostať vzdelanie, zaobchádzanie a starostlivosť zameranú na jeho/jej prepustenie, reintegráciu a schopnosť osvojiť si činnosť úlohu v spoločnosti. Uvedené tiež vyžaduje pravidelné prehodnotenie vývoja a pokroku dieťaťa, aby sa rozhodlo o jeho/jej možnom prepustení. Berúc do úvahy pravdepodobnosť toho, že doživotný trest dieťaťa veľmi sťažuje, ak dokonca celkom neznemožní, dosiahnutie cieľov justície mladistvých aj napriek možnosti prepustenia, Výbor (pre práva dieťaťa) dôrazne odporúča členským štátom (dohovoru), aby zrušili všetky formy doživotných trestov za trestné činy spáchané osobami mladšími ako 18 rokov⁴¹. **CPT odporúča slovenským úradom, aby si náležite všimli vyššie uvedené a zvážili zrušenie ukladania doživotných trestov deťom.**

⁴¹ Pozri Výbor pre práva dieťaťa, Všeobecný komentár 10 (2007) „Práva detí v justícii mladistvých“.

b. materiálne podmienky

67. Ako už bolo uvedené, cely podobné klieťkam využívané v minulosti na ubytovanie odsúdených na doživotie boli upravené.

V ústave Leopoldov boli odsúdení na doživotie sústredení na jednom nedávno zrenovovanom oddiele, kde boli jednomiestne (pre odsúdených v podskupine D1) a dvojmiestne cely (pre odsúdených v podskupine D2), ktoré boli vhodne vybavené posteľami, stolom a stoličkou (všetko pripevnené k podlahe), úložným priestorom a toaletným a sprchovacím zariadením v cele. Cely boli dostatočne veľké, dobre vetrané a svetlé s dostatočným prístupom k prírodnému svetlu a dostatočným umelým osvetlením.

Väčšina, ale nie všetky jednomiestne cely boli spojené a vytvárali „apartmány“, t.j. dve jednomiestne cely boli oproti sebe a v strede ich rozdeľovala dva metre široká chodba, čo odsúdeným umožňovalo vizuálne a slovne spolu komunikovať.

V ústave Ilava boli traja odsúdení na doživotie ubytovaní v jednomiestnych celách na oddiele s bezpečnostným režimom, kde v čase návštevy prebiehala rekonštrukcia. Rekonštrukčné práce v celách neboli dokončené; napríklad privolávacie zariadenia ešte neboli nainštalované.

68. Oba ústavy majú priestorné dvory dostupné na cvičenie vonku. Avšak tieto zariadenia neboli dostupné odsúdeným na doživotie, ktorí namiesto toho cvičili na dvoroch podobných chodbám vo veľkosti 13 a 20 m². Okrem ich depresívneho vzhladu tieto zariadenia neumožňovali odsúdeným namáhať sa a obmedzovali akékoľvek cvičenie na chôdzu dopredu a dozadu.

CPT odporúča, aby sa vonkajšie zariadenia na cvičenie pre odsúdených na doživotie v ústavoch Ilava a Leopoldov výrazne zlepšili.

c. režim

69. V minulosti CPT opakovanne kritizoval režim poskytovaný odsúdeným na doživotie, všímajúc si napríklad v správe z návštevy v roku 1995, že režim bol veľmi reštriktívny založený výlučne na kontrole a zbavený zmysluplných činností⁴⁴. V správe z návštevy v roku 2005 CPT vyjadril obavy o režim samoväzby uložený odsúdeným a požiadal o „urýchlené kroky na zvýšenie možností na ľudský kontakt“ pre odsúdených na dlhodobé tresty⁴⁵.

⁴² Pozri odsek 69.

⁴³ Pozri odsek 69.

⁴⁴ Pozri CPT/Inf (97) 2; odsek 98.

⁴⁵ Pozri CPT/Inf (2006) 5; odsek 9.

70. Slovenské orgány novelizovali 1. januára 2006 Zákon o výkone trestu odňatia slobody a zaviedli zmeny v režime poskytovanom odsúdeným na doživotie tým, že je možné zmierniť

štandardný režim (režim D1) prostredníctvom vnútornej diferenciacie (režim D2)⁴⁶. Článok 78 (4) vyhlášky č. 368/2008 Z. z. ďalej uvádza oprávnenia osoby odsúdennej na doživotie umiestnenej v režime D2: je mu povolený pohyb vo vymedzenom priestore mimo cely; môže sa kontaktovať s iným odsúdeným v tomto režime; má povolenú návštevu s priamym kontaktom; môže sa zúčastňovať na organizovaných skupinových aktivitách; a môže sa zúčastňovať na vybraných aktivitách organizovaných pre odsúdených, ktorí nie sú odsúdení na doživotie. Článok 5 (5) Ústavného poriadku pre odsúdených (pokyn č.12) ďalej stanovuje, že odsúdení v D2 nie sú spútaní pri sprchovaní, návšteve holiča, poskytovaní zdravotnej starostlivosti, cvičení vonku, počas návštev alebo kultúrnych a vzdelávacích aktivít, počas výkonu disciplinárnych trestov a počas osobných prehliadok.

Článok 78 (4) tiež opisuje kritériá na umiestnenie do režimu D2: odsúdený na doživotie musel vykonať „časť“ trestu, dodržiavať vnútorné predpisy ústavu, preukazovať pozitívne zmeny vo svojom postoji k trestnej činnosti a „hodnotovej orientácii“ a plniť svoj program zaobchádzania.

71. Režim D2 bol zavedený v septembri 2008 iba v ústave Leopoldov, viac než dva a pol roka po nadobudnutí platnosti zmien príslušných právnych predpisov a pre veľmi obmedzený počet odsúdených. Oneskorenie bolo pripisované odporu väzenského personálu voči novej diferenciacii na režim D2, vec, ktorá často robila dojem pri návšteve CPT v ústave.

Čo sa týka ústavu Ilava, režim D2 tu stále nebol zavedený. Všetci traja odsúdení na doživotie zostali na rovnakej úrovni režimu D1. Aj napriek tomu však boli jednému odsúdenému z dôvodu jeho veku, stavu a zdraviu udelené výhody zodpovedajúce režimu D2.

72. V čase návštevy boli v ústave Leopoldov umiestnení v režime D2 piati odsúdení na doživotie (z celkového počtu 26). Postup na umiestnenie do D2 je stanovený v podmienkach článku 74 (5) a 78 (5) zákona a riadne zopakovaný v interných predpisoch ústavu Leopoldov⁴⁷. Rozhodnutie o premiestnení do režimu D2 robí riaditeľ ústavu na základe návrhu pedagóga. Riaditeľ ústavu rozhoduje po prediskutovaní návrhu s komisiou, ktorá len raz ročne diskutuje o záležitostiach týkajúcich sa preradenia.

Delegácia CPT bola informovaná, že neexistujú žiadne formálne predpisy podrobne upravujúce „povýšenie“ do alebo „degradáciu“ z režimu D2 pre odsúdeného na doživotie. Nie je prekvapujúce, že z rozhovorov vykonaných členmi delegácie CPT vyšlo najavo, že viacerí odsúdení na doživotie si neboli istí presnými kritériami tak pre „povýšenie“ do režimu D2, ako aj pre možnú „degradáciu“ späť do režimu D1. Niektorí odsúdení na úrovni D1 mali dojem, že disciplinárne tresty uložené pred 15 rokmi môžu stále ovplyvniť „povýšenie“ do režimu D2. Na druhej strane, niektorí odsúdení na úrovni D2 boli presvedčení, že jedno disciplinárne opatrenie môže mať za následok „degradáciu“ do režimu D1.

⁴⁶ Pozri článok 79 (6).

⁴⁷ Pozri odsek 5 (3), predpis č.12 „Zbierky inštrukcií, pokynov a smerníc riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody a ústavu na výkon väzby Leopoldov

73. Ako ustanovuje vyhláška č. 368/2008 Z. z., režim D2 v ústave Leopoldov povoľuje isté možnosti na stretávanie: odsúdení v D2 majú spoločné dvojmiestne cely a majú povolené pravidelné kontaktovanie sa s inými odsúdenými v D2, okrem hodinového cvičenia vonku

každý deň. Ďalej majú odsúdení v D2 putá iba ak sú predvádzaní mimo oddielu doživotných trestov. Odsúdení v D2 môžu tiež mať dvojhodinovú priamu kontaktnú návštevu každý mesiac, zúčastňovať sa na kultúrnych aktivitách a navštevovať ústavnú predajňu.

Avšak niekoľko odsúdených v režime D2 sa sťažovalo, že od januára 2009 neboli povolené kontaktné návštevy, že nákupy v ústavnej predajni boli pozastavené a neorganizovali sa žiadne kultúrne aktivity.

74. Čo sa týka režimu pre odsúdených na doživotie v režime D1, novelizáciou Zákona o výkone trestu odňatia slobody sa nezlepšil. Táto kategória odsúdených zostáva izolovaná od ostatných odsúdených vrátane iných odsúdených na doživotie (okrem možného „spoluobyvateľa apartmánu“ (pozri odsek 67). Ich obmedzené kontakty s inými ľudskými bytosťami vrátane väzenského kaplána sa vždy uskutočňovali cez mreže. Ďalej okrem šitia obuvi na celách neexistovali pre väčšinu odsúdených na doživotie v ústave Leopoldov žiadne aktivity okrem čítania a pozerania televízie.

V čase návštevy bolo 21 z 26 odsúdených na doživotie zatvorených vo svojej cele 23 hodín denne. Väčšina odsúdených na doživotie na úrovni D1 bola ubytovaná v „apartmánoch“, ktoré im umožňovali vizuálny a verbálny kontakt s ďalším jedným odsúdeným. V čase návštevy však bolo v ústave Leopoldov stále päť odsúdených na doživotie ubytovaných v samostatných, nespojených celách, ktorí trávili 23 hodín denne v celkovej izolácii.

Čo je pozitívne, CPT víta skutočnosť, že v ústave Leopoldov môžu teraz všetci odsúdení na doživotie vykonávať cvičenie vonku spoločne až s tromi ďalšími odsúdenými.

75. Bohužiaľ režim v ústave Ilava sa od návštevy v roku 2005 vôbec nerozvinul. Traja odsúdení na doživotie boli ubytovaní v samostatných celách a na hodinovú vychádzku chodili oddelene a sami. Jediná príležitosť na vzájomné kontaktovanie sa vyskytla, keď jedného z odsúdených priviedli do ciele ostatných dvoch odsúdených v jedno popoludnie raz za týždeň na jednu hodinu.

76. Základné charakteristiky režimu odsúdených na doživotné tresty sú stanovené v Zákone o výkone trestu odňatia slobody a väzenská služba alebo jednotlivé väznice majú len málo priestoru na úpravu režimu. Z pohľadu CPT je takýto prístup nedostatočný: osoby zodpovedné za výkon trestu majú mať v primeranej miere prostriedky na odmeňovanie pozitívneho správania alebo úpravu režimu na konkrétne potreby odsúdeného.

Negatívne dôsledky tohto reštriktívneho prístupu sú ilustrované na prípade väzňa odsúdeného na doživotie v ústave Leopoldov; odsúdený má IQ 61, trpí na poruchu učenia a má psychiatrickú poruchu (schizofrénia). Napriek tomu bol ubytovaný na cele sám zbavený akéhokoľvek kontaktu s inými odsúdenými a vzťahoval sa naňho režim pre odsúdených na doživotné tresty D1. Podľa jeho zdravotnej dokumentácie pravidelne trpel na duševný úpadok, čo malo za následok prevoz do väzenskej nemocnice v Trenčíne na krátku dobu pred opakovaným návratom do ústavu Leopoldov do ďalšieho úpadku.

Keď delegácia spomenula prípad tohto odsúdeného, vedenie ústavu Leopoldov pripustilo, že štandardný režim D1 má škodlivý vplyv na jeho zdravie, ale argumentovalo tým, že legislatíva neposkytuje možnosť poskytnúť mu vhodnejší režim alebo ho natrvalo premiestniť na iné miesto. Z pohľadu CPT je zaobchádzanie s týmto odsúdeným možné

opísať ako ponižujúce; **CPT vyzýva slovenské úrady, aby podnikli kroky potrebné na poskytnutie vhodného riešenia, keď budú uvedenému odsúdenému poskytnuté podmienky uväznenia a starostlivosť, ktorú vyžaduje. CPT si želá dostať do dvoch mesiacov správu o opatreniach týkajúcich sa podmienok uväznenia tohto muža vykonaných v tomto smere.**

77. Stručne povedané, od roku 2005 boli prijaté niektoré opatrenia na zlepšenie režimu uväznenia poskytovaného odsúdeným na doživotie, najvýznamnejšie je zavedenie režimu D2. Zdá sa však, že aj tento vývoj je ešte potrebné plne implementovať.

Ďalej aj napriek zavedeniu režimu D2 režim poskytovaný prevažnej väčšine odsúdených na doživotie zostáva ochudobnený. V tomto kontexte CPT pripomína, že dlhodobé uväznenie môže mať na odsúdených množstvo desocializačných vplyvov. Okrem toho, že sú inštitucionalizovaní, takýto odsúdení môžu trpieť na množstvo psychologických problémov (vrátane straty sebaúcty a zhoršenia sociálnych zručností). Takéto riziká sú väčšie u odsúdených, ktorí čelia vyhliadke, že väčšinu zvyšku svojej dospelosti stravia vo väzení. Z pohľadu CPT sa programové aktivity ponúkané odsúdeným na doživotie majú usilovať kompenzovať tieto vplyvy pozitívnym a proaktívnym spôsobom. Uvedení odsúdení majú mať prístup k širokej škále zmysluplných aktivít rôznej povahy (práca, pokiaľ možno s odbornou hodnotou; vzdelávanie; šport; zábava/združovanie).

78. V dôsledku toho je CPT povinný znovu zdôrazniť viaceré zo svojich predchádzajúcich odporúčaní. Opäť, **CPT odporúča, aby slovenské úrady zásadne prehodnotili režim aplikovaný odsúdeným na doživotie s cieľom ustúpiť od súčasnej politiky mať týchto odsúdených zamknutých väčšinu času na cele a nejakým spôsobom ich integrovať do hlavného prúdu väzenskej populácie.**

Ďalej CPT odporúča, aby boli vykonané vhodné kroky na poskytnutie zmyslu dobe uväznenia odsúdeným na doživotie tým, že sa bude významne investovať do štruktúrovaných aktivít dlhodobej povahy (obzvlášť práca s odbornou hodnotou a vzdelávanie).

Okrem toho CPT odporúča, aby sa plne zaviedla a ďalej rozvíjala diferenciácia režimu D2; aby sa stanovili jasné kritériá na povýšenie do a degradáciu z lepšieho režimu; a s ohľadom na odsek 72 zvýšiť frekvenciu diskusií, na ktorých sa hovorí o preradovaní odsúdených na doživotie.

d. používanie pút

79. Všetci odsúdení na doživotie boli naďalej vystavení prísnyim kontrolným opatreniam. Zavedenie programov zaobchádzania (pozri odsek 53 vyššie) zrejme nevedlo k individuálnemu hodnoteniu rizika z pohľadu bezpečnostných opatrení týkajúcich sa takýchto odsúdených. Obzvlášť používanie pút zostalo všeobecným znakom režimu využívaného pri odsúdených na doživotie. Okrem času, keď sa nachádzajú vonku na vychádzkových dvorcoch, sú odsúdení v ústavoch Ilava aj Leopoldov vždy spútaní, keď sú mimo svojich ciel (pre odsúdených v D1) alebo mimo oddielu doživotných trestov (pre odsúdených v D2). Napríklad v ústave Ilava boli odsúdení na doživotie spútaní, keď boli prevádzaní do priestorov na sprchovanie vzdialených len niekoľko metrov.

CPT je nútený znovu zopakovať, že z jeho pohľadu nemá existovať odôvodnenie rutinného spúšťania odsúdených na doživotie mimo ich cieľ, o to viac, keď sa opatrenie využíva v už bezpečnom prostredí. Takýto postup je možné vnímať len ako neprimeraný a trestajúci a je tak vnímaný aj odsúdenými, s ktorými sa CPT stretol.

CPT odporúča, aby slovenské úrady skončili s rutinným spúšťaním odsúdených na doživotie v ústavoch Leopoldov a Ilava v zmysle vyššie uvedených poznámok.

5. Oddiel s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov

a. úvod

80. Všeobecne umiestnenie v bezpečnostnej cele (na alebo mimo oddielu s bezpečnostným režimom) môže byť buď dôsledkom správania odsúdeného (v rámci väzenského zariadenia), alebo v súvislosti s povahou trestného činu, ktorý odsúdený spáchal alebo je z neho podozrivý⁴⁸. Rôzne príčiny pre umiestnenie odsúdeného do bezpečnostnej cely sú stanovené v článku 81 Zákona o výkone trestu odňatia slobody. Napríklad podľa článku 81 (1) je možné takéto umiestnenie v prípade, že „odsúdený (...) sústavne porušuje ústavný poriadok, odmieta plniť svoje povinnosti, pôsobí na ostatných odsúdených negatívne v rozpore s účelom výkonu trestu, ohrozuje bezpečnosť príslušníkov zboru, odsúdených alebo iných osôb, ušiel z výkonu trestu, o útek sa pokúsil alebo ho pripravoval“. Ďalej podľa článku 81 (2) je takéto umiestnenie možné predvídať pre „odsúdených obvinených alebo odsúdených za obzvlášť závažný zločin, ktorý spáchali ako členovia organizovanej zločineckej alebo teroristickej skupiny a z preventívno-bezpečnostných dôvodov“.

Pre obvinených sú právne základy umiestnenia do bezpečnostnej cely uvedené v článku 7 Zákona o výkone väzby, ktorý uvádza, že obvinení, ktorí sa správajú agresívne, porušujú ústavný poriadok, ohrozujú bezpečnosť v ústave alebo sú stíhaní za trestné činy podľa článku 47 (2) Trestného zákona⁴⁹, môžu byť umiestnení do bezpečnostných cieľ.

CPT sa domnieva, že súčasná formulácia právnych ustanovení týkajúcich sa umiestňovania na oddiel s bezpečnostným režimom nie je dostatočne presná, necháva príliš veľa voľnosti orgánu, ktorý umiestňuje, t.j. riaditeľovi ústavu. **CPT odporúča, aby boli vykonané kroky na nápravu tejto situácie.**

⁴⁷ Okrem toho budú do bezpečnostnej cely umiestnené aj osoby odsúdené medzinárodným súdom.

⁴⁸ Článok 47 (2) sa týka organizovaného zločinu.

81. CPT sa so znepokojením dozvedel, že s výnimkou povinného preskúmania opodstatnenosti umiestnenia odsúdeného raz za šesť mesiacov podľa článku 81 (5) Zákona o výkone trestu odňatia slobody existujúca legislatíva nestanovuje žiadne procesné požiadavky týkajúce sa umiestnenia do bezpečnostnej cely/oddielu s bezpečnostným režimom. Uvedené nie je prijateľné; umiestnenie do bezpečnostnej cely/oddielu s bezpečnostným režimom má byť vždy podložené patričnými zárukami.

V dôsledku toho **CPT odporúča, aby:**

- **odsúdený, ktorého sa týka umiestnenie do bezpečnostnej cely/oddielu s bezpečnostným režimom, alebo ktorý je umiestnený v bezpečnostnej cele/oddielu s bezpečnostným režimom, alebo ktorému sa takéto umiestnenie predlžuje, dostal príležitosť vyjadriť svoj názor na vec po tom, ako bol písomne informovaný o dôvodoch takéhoto opatrenia (rozumie sa, že na základe**

špecifických detailov od odsúdeného týkajúcich sa bezpečnosti môže existovať dostatočné odôvodnenie na odopretie umiestnenia)

- **umiestnenie odsúdeného do bezpečnostnej cely/oddielu s bezpečnostným režimom bolo pravidelne celkovo prehodnocované (najlepšie štvrt'ročne). uvedené prehodnocovanie sa má týkať obvinených aj odsúdených;**
- **odsúdení mali právo odvolať sa na nezávislý úrad voči uloženiu alebo predĺženiu umiestnenia do bezpečnostnej cely/oddielu s bezpečnostným režimom.**

b. oddiel s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov

82. Oddiel s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov bol situovaný v nedávno zrekonštruovanej časti ústavu pri oddiele doživotných trestov, s podobným rozmiestnením (pozri odsek 67). V čase návštevy bolo na oddiele 11 odsúdených⁵⁰, ôsmi z toho boli v spojených jednomiestnych celách.

Čo sa týka režimu, trom odsúdeným bola ponúknutá práca na cele (šitie obuvi), kým ostatní boli zamknutí na svojich celách 23 hodín denne bez akýchkoľvek zmysluplných činností iných ako čítanie a pozeranie televízie. Okrem vizuálneho a verbálneho kontaktu so „susedom v apartmáne“, ak vôbec nejaký bol, sa odsúdení mohli kontaktovať počas hodiny cvičenia vonku, ktoré sa uskutočňovalo v malých skupinách. Odsúdení v nespojených jednomiestnych celách boli v podstate držaní v podmienkach blízkych samoväzbe.

⁵⁰ Počas návštevy boli dvaja odsúdení umiestnení na oddiele s bezpečnostným režimom kvôli bitke premiestnení na oddiel disciplinárnych trestov.

83. Väčšina odsúdených zadržaných na oddiele s bezpečnostným režimom opakovane spáchala disciplinárne priestupky a boli považovaní za „problémových“. Vyšlo však najavo, že viaceré z týchto disciplinárnych priestupkov sa týkali sebapoškodzovania, napríklad porezanie sa, zjedenie skla a pokus o samovraždu. Sebadeštruktívne správanie odsúdených bolo v skutku zrejmé z ich spisov a z rozhovorov. Činy sebapoškodzovania často odrážajú problémy a podmienky psychologické a psychiatrickej povahy a má sa k nim pristupovať skôr z liečebného než z trestajúceho hľadiska a aj personál vyjadril názor, že viacerí odsúdení trpia na duševné poruchy. Stojí za povšimnutie, že počas zadržania na oddiele s bezpečnostným režimom viacerí odsúdení pokračovali v sebapoškodzovaní. Okrem toho podľa informácií poskytnutých slovenskými úradmi boli na tomto oddiele od roku 2006 štyri pokusy o samovraždu a jedna dokonaná samovražda. Ako však CPT mohol zistiť, týmto odsúdeným nebola poskytovaná vhodná starostlivosť, obzvlášť psychiatrická starostlivosť. Čo sa týka personálu na oddiele s bezpečnostným režimom, bol zle pripravený na primerané

zaobchádzanie s výzvami, ktoré títo odsúdení predstavujú; toto môže vysvetľovať niektoré prípady zlého zaobchádzania uvedené delegácii (pozri odsek 55).

84. Tento Výbor nespochybňuje, že môže existovať potreba poskytnúť bezpečnejšie prostredie pre odsúdených, ktorých obzvlášť násilné správanie predstavuje hrozbu pre personál a iných odsúdených. CPT je však znepokojený, že v súčasnosti oddiel s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov len obmedzene poskytuje bezpečné prostredie, pretože väčšina tu umiestnených odsúdených preukazuje potrebu adekvátnej psychiatrickej starostlivosti. Z rozhovorov vyplynulo, že tieto obavy majú aj členovia personálu.

V priebehu konzultácií CPT so slovenskými úradmi dňa 2. apríla 2009 delegácia vykonala okamžité pozorovanie podľa článku 8 (5) Dohovoru požadujúc od slovenských úradov vykonať do dvoch mesiacov dôkladné preskúmanie odsúdených súčasne umiestnených na oddiele s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov v zmysle vhodnosti ich umiestnenia a aplikovaného režimu. 29. júna 2009 slovenské úrady informovali CPT, že sú si vedomé toho, že nie všetci odsúdení momentálne umiestnení na oddiele s bezpečnostným režimom sú na takéto umiestnenie vhodní. Avšak podľa slovenských úradov platná legislatíva aj chýbajúca alternatíva vo forme psychiatrického detenčného centra (pozri odsek 52) nenecháva inú možnosť, akou je umiestnenie „problémových“ odsúdených na oddiel s bezpečnostným režimom bez ohľadu na stav ich duševného zdravia. Odpoveď slovenských úradov naznačuje, že sa neuvažuje o žiadnych krokoch na zlepšenie podmienok zadržania týchto odsúdených až do otvorenia psychiatrického detenčného centra v roku 2010.

Pre CPT nie je prijateľné, aby podmienky, v ktorých sú odsúdení držaní, nespĺňali ich základné potreby. CPT si myslí, že je nutné hľadať adekvátne dočasné opatrenia. Minimálne personál pracujúci na oddiele s bezpečnostným režimom má dostať základné školenie o relevantných otázkach duševného zdravia. Ďalej je potrebné zvýšiť dozor nad odsúdenými a cely, kde sú ubytovaní duševne chorí odsúdení, majú byť upravené tak, aby sa znížilo riziko sebapoškodzovania. Taktiež je veľmi žiaduce zvýšiť prítomnosť psychiatra na oddiele a zriadiť psychiatrický tím.

CPT odporúča, aby slovenské úrady vykonali opatrenia na zaistenie adekvátnej zdravotnej starostlivosti pre odsúdených na oddiele s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov. Uvedené opatrenia majú zahŕňať základné školenie personálu pracujúceho na oddiele s bezpečnostným režimom o relevantných otázkach duševného zdravia; zvýšený dozor personálu nad odsúdenými; úpravu ciel, v ktorých sú ubytovaní duševne chorí odsúdení tak, aby sa znížilo riziko sebapoškodzovania; a zvýšiť prítomnosť psychiatra na oddiele a zaviesť psychiatrický tím. Ďalej CPT odporúča, aby slovenské úrady vytvorili zariadenia vhodné na umiestnenie duševne chorých odsúdených, akí sú momentálne ubytovaní na oddiele s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov.

85. Delegácia sa taktiež stretla s mladým odsúdeným na oddiele s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov, ktorý bol ubytovaný na cele na oddiele disciplinárnych trestov dlhšie ako dva mesiace. Tento odsúdený mal sklony k sebapoškodzovaniu a v minulosti sa už viackrát porezal. Podmienky zadržania tohto odsúdeného boli obzvlášť zlé, cela bola špinavá, rozpadnutá a režim bol podobný samoväzbe. Vysvetlenie poskytnuté delegácii, že odsúdený čaká na renováciu svojej cely, ktorá začala v januári 2009, nebolo vierohodné, berúc do úvahy, že na oddiele s bezpečnostným režimom boli v tom čase neobsadené cely. Delegácia vyrozumela od personálu, že tento odsúdený nemôže byť umiestnený s inými odsúdenými kvôli svojej výbušnej povahe, a preto je potrebné, aby bol umiestnený v samostatnej cele.

Z pohľadu CPT má byť ubytovaný vo vhodných podmienkach a má mu byť poskytnutý zmysluplný režim. **CPT si želá dostať do dvoch mesiacov potvrdenie, že spomínaný odsúdený bol umiestnený do normálnej cely.**

6. Podmienky zadržania iných kategórií väzňov

a. materiálne podmienky

86. Vo všeobecnosti delegácia CPT pozorovala primerané miery obsadenosti v navštívených zariadeniach vrátane oddielov výkonu väzby v ústavoch Bratislava a Košice, kde bola v roku 2005 rozšírená preplnenosť.

Delegácia si všimla aj množstvo iných *materiálnych zlepšení* podmienok pre obvinených od predchádzajúcej návštevy v roku 2005. V ústave Bratislava napríklad boli rozdelené hygienické zariadenia vo viacmiestnych celách.

Avšak zlé hygienické zariadenia stále neboli rozdelené v ústave Košice aj napriek uisteniu slovenských úradov v ich odpovedi na správu z návštevy v roku 2005⁵¹. Ďalej niektoré celové okná v ústave Košice boli stále pokryté kovovými clonami. **Uvedené nedostatky je potrebné odstrániť; obzvlášť je potrebné odstrániť kovové clony, alebo nájsť iné riešenie na zabezpečenie adekvátneho prístupu k svetlu.**

⁵¹ Pozri CPT/Inf (2006) 6 na strane 30.

87. CPT so znepokojením poznamenáva, že v ústave Bratislava mohli stále byť nepľnoletí príležitostne ubytovaní v celách s dospelými⁵². Ďalej v ústavoch Bratislava, Košice a Leopoldov sa mladiství na „zmiernených“ oddieloch výkonu väzby stretávali s dospelými počas dňa (v ústave Bratislava vrátane času sprchovania). V ústave Leopoldov boli štyria mladiství umiestnení v štandardnom režime oddielu výkonu väzby pre dospelých, ale mali prospech z niektorých úprav. Naopak, v ústave Prešov boli mladiství ubytovaní v časti oddelenej od dospelých.

V ústave Košice bolo delegácii vysvetlené, že sa uprednostňuje politika umiestňovania mladistvých do rovnakej časti s dospelými (aj keď v oddelených celách), aby sa predchádzalo tomu, že mladiství budú vytvárať gangy a takto môžu mať prospech z pozitívneho vplyvu niektorých dospelých odsúdených.

Hlavnou zásadou CPT je, že mladiství nemajú byť držaní v zariadeniach pre dospelých, ale v zariadeniach špeciálne navrhnutých pre osoby tohto veku. Keď sú vo výnimočných prípadoch držaní v zariadení pre mladistvých, majú byť mladiství vždy ubytovaní oddelene od dospelých na inom oddiele – ako je tomu v ústave Prešov. CPT pripúšťa, že môžu existovať argumenty v prospech účasti mladistvých na aktivitách mimo cieľ spolu s dospelými (za prísnej podmienky, že existuje náležitý dohľad personálu). Aj napriek tomu dokonca aj v takýchto prípadoch je CPT presvedčený, že riziká spojené so spoločným zdieľaním cieľ mladistvých a dospelých – bez ohľadu, či sú odsúdení alebo obvinení sú také, že sa takéto umiestnenie nemá vyskytovať. **CPT odporúča, aby slovenské úrady podnikli potrebné kroky v zmysle vyššie uvedených poznámok.**

88. CPT chce ďalej poznamenať, že niekoľkí mladiství v ústave Košice sa sťažovali na nedostatočnú *stravu*; strava pre mladistvých bolo naozaj rovnaká ako pre dospelých. Naopak, v ústave Prešov dostávali mladiství primerané prídavky k pravidelnej väzenskej strave. **CPT vyzýva slovenské úrady, aby zabezpečili, že mladistvým v ústave Košice bude poskytnutá vhodná strava.**

89. *Bezpečnostné cely* na oddieloch výkonu väzby boli *okrem iného* používané na dlhodobé zadržanie istých kategórií väzňov s psychiatrickými problémami, alebo u ktorých existovalo riziko samovraždy⁵³; prinajmenšom v prípade prvej spomenutej skupiny sa vykonávali pravidelné nočné kontroly s jasným svetlom, ktoré prerušovali spánok väzňov. V ústave Košice ďalej usporiadanie týchto cieľ podobné klietkam ich robilo nevhodnými pre akýkoľvek z vyššie uvedených účelov (a jedna z cieľ bola neustále osvetlená svetlom z vonkajších svetiel väznice). Vo všeobecnosti sú všetky bezpečnostné cely oddielu výkonu väzby v ústave Košice nielen deprimujúce, ale nie sú ani bezpečné; v roku 2008 obvinená žena s psychiatrickými problémami v jednej takejto cele skutočne spáchala samovraždu.

V jednej bezpečnostnej cele (č.105) v ústave na výkon väzby Košice bola posteľ extrémne bolestivá na to, aby sa na nej dalo spať kvôli otočeným priečnym nosníkom. CPT sa s potešením dozvedá⁵⁴, že po oznámení pozorovania delegácie riaditeľovi ústavu bola posteľ 30. marca 2009 údajne odstránená.

⁵² Pozri tiež správu z návštevy v roku 2005 (CPT/Inf (2006) 5 v odsekoch 43 a 45.

⁵³ Čo sa týka právneho základu pre umiestňovanie do bezpečnostnej cely, pozri tiež odsek 79 dole.

⁵⁴ Listom ministra spravodlivosti Slovenskej republiky zo 16. apríla 2009 adresovaného prezidentovi CPT.

90. Bezpečnostné cely v ústavoch na výkon väzby boli predmetom okamžitého pozorovania počas záverečných rozhovorov návštevy, pričom delegácia CPT požiadala, aby slovenské úrady navrhli plán na zmenu všetkých bezpečnostných cieľ s rovnakým usporiadaním, aké majú cely na oddiele výkonu väzby v ústave Košice. Listom z 29. júna 2009 informovali slovenské úrady CPT, že Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže vydalo ako odpoveď na okamžité pozorovanie delegácie pokyn nariaďujúci ústavom prehodnotiť využívanie bezpečnostných cieľ v kontexte výkonu väzby. Slovenské úrady taktiež uviedli, že ako odpoveď na vyššie uvedený pokyn riaditeľ ústavu Košice urobil okamžité opatrenia majúce za následok stavebnú úpravu bezpečnostných cieľ v súlade s pozorovaniami delegácie CPT počas návštevy ústavu Košice.

Vo vyššie uvedenom liste sa slovenské úrady ďalej zaväzujú, že prehodnotia množstvo a usporiadanie bezpečnostných cieľ v ústavoch na výkon väzby a na základe z toho

vyplývajúcej analýzy predložia plán na úpravu uvedených cieľ v priebehu rokoch 2010 až 2013.

CPT víta túto pozitívnu odpoveď na okamžité pozorovania delegácie. **CPT by rád dostal kópiu vyššie uvedeného pokynu; v náležitom čase by tiež rád dostal potvrdenie toho, že bezpečnostné cely v ústavoch na výkon väzby boli upravené a taktiež by rád dostal podrobný opis ich nového usporiadania. CPT odporúča, aby cely, ktoré majú skutočne rovnaké usporiadanie ako tie, ktoré delegácia videla v ústave Košice, neboli pred úpravou využívané na dlhodobé zadržanie alebo zadržanie osôb s rizikom samovraždy.**

91. Delegácia navštívila aj zrekonštruované priestory *oddielu pre 14 obvinených žien a mladistvých, ktorý má byť vytvorený v ústave Ilava*. Materiálne podmienky na tomto oddiele boli uspokojivé; možno obzvlášť poznamenať, že na každej cele bola sprcha. Návrh oddielu umožňuje prístup na chodbu počas dňa a oddelenie mladistvých od dospelých žien stenou, ktorú možno posunúť, aby sa dalo prispôbiť rôznym potrebám obsadenosti. **CPT by bol rád informovaný o plánoch uviesť tento nový oddiel do činnosti a o navrhovanom režime.**

92. Životné podmienky pre odsúdených boli preskúmané iba v ústave Ilava⁵⁵. Materiálne podmienky v strednom stupni stráženia boli primerané vo všetkých ohľadoch. Cely v maximálnom stupni stráženia však boli všeobecne v zlom stave (napr. steny boli plesnivé) a poskytovali slabé vetranie a nedostatočné hygienické zariadenia na cele. Ďalej veľa cieľ bolo vcelku tmavých, pretože veľa svetiel nefungovalo a ostatné, ktoré svietili, boli počas dňa zhasnuté z dôvodu úspory energie, v dôsledku čoho mali odsúdení nedostatočné osvetlenie na čítanie. **CPT odporúča, aby tieto nedostatky boli odstránené.**

CPT taktiež vyzýva slovenské úrady, aby prehodnotili opatrenia týkajúce sa sprchovania v ústave Ilava. V súčasnosti musia odsúdení z jednej ubytovne chodiť do sprchy všetci spolu v spodnej bielizni aj napriek tomu, že v sprchárňach je dostatok miesta na to, aby sa tam všetci odsúdení prezliekli. Je tiež potrebné uviesť, že veľkosť skupín na sprchovanie (napr. 20 osôb a viac) ďaleko prevýšila počet dostupných sprchovacích ružíc (osem).

⁵⁵ Materiálne podmienky na oddiele doživotných trestov v ústave Ilava sú opísané v odseku 66.

b. režim

93. Tzv. „*zmiernený režim*“ pre 25-30% obvinených bol postupne zavedený v súlade s novým Zákonom o výkone väzby, ktorý umožňuje obvineným prístup na chodbu a/alebo do TV miestnosti počas väčšej časti dňa. V porovnaní s režimom výkonu väzby v minulosti⁵⁶ je uvedené zlepšenie vítané.

Zavedenie zmierneného režimu do istej miery zmierňuje jednotvárnosť každodenného života obvinených. Existujúci režim však stále zaostáva za štandardmi presadzovanými CPT, ktoré boli predmetom dlhodobých odporúčaní v jeho správach Slovenskej republiky⁵⁷. Obzvlášť program aktivít v podstate neexistuje: konkrétnejšie v prípade štandardného režimu, obvinení v zmiernenom režime nemajú povolené pracovať.

Ešte raz, *standardný režim* pre obvinených je považovaný za ochudobnený. Z pohľadu CPT je neprijateľné držať osoby 23 hodín denne zamknuté na cele bez akýchkoľvek aktivít a toto potenciálne aj dlhodobo (t.j. až do päť rokov).

CPT je obzvlášť znepokojený zistením, že situácia vyššie opísanej nútenej záhaľky sa tiež týka *mladistvých*, ktorým nebol ponúknutý režim upravený na ich potreby: či boli v zmiernenom alebo štandardnom režime, režim ponúkaný obvineným mladistvým bol skutočne rovnaký ako režim pre dospelých. Mladistvým, ktorí dosiahli vek 16 rokov, neboli taktiež ponúkané žiadne vzdelávacie aktivity.

94. **CPT vyzýva slovenské úrady, aby vykonali rezolútne kroky na to, aby bol všetkým obvineným poskytnutý režim zmysluplných aktivít, akými sú združovacie aktivity, vzdelávanie a šport. Dospelým obvineným má byť ponúknutá aj práca, pokiaľ možno s odbornou hodnotou. Zvláštne úsilie je potrebné venovať tomu, aby bol obvineným mladistvým garantovaný režim upravený podľa ich potrieb; uvedené má zahŕňať vzdelávanie a športové aktivity. Je potrebné navrhnuť akčný plán pre implementáciu tohto odporúčania.**

95. Slovenské úrady počas návštevy poukázali na skutočnosť, že percento odsúdených, ktorí pracujú, sa v posledných rokoch výrazne zvýšilo. Naozaj, väčšina odsúdených v ústave Ilava, s ktorými delegácia vykonala rozhovory, mala nejakú formu pravidelnej práce počas týždňa. CPT túto situáciu víta.

Aj napriek tomu je však potrebné uviesť, že ponúkaná práca mala malú alebo nijakú odbornú hodnotu (šitie obuvi alebo iná montážna práca) a bola občas vykonávaná v nevyhovujúcom pracovnom prostredí (slabé osvetlenie, veľmi nízke teploty). **CPT odporúča, aby slovenské úrady vynaložili viac úsilia na poskytnutie zmysluplnej práce a zaistili, že odsúdení budú mať bezpečné a vhodné pracovné prostredie.**

⁵⁶ Pozri správu z návštevy v roku 2005, odsek 46.

⁵⁷ Pozri správy z minulých návštev Slovenska, v roku 1995 (Cpt/Inf (97) 2, odseky 80-85, 100-101), 2000 (CPT/Inf (2001) 29, odseky 58-61, 63) a 2005 (CPT/Inf (2006) 5 odsek 46).

⁵⁸ Ako je uvedené v odseku 53, životné podmienky odsúdených boli preskúmané len v ústave Ilava.

96. CPT má obavy o pracovnú dobu a podmienky väzňov. Kombinácia vysokých zrážok a veľmi nízkych plátov - istá práca vo väzniciach nebola odmeňovaná alebo kompenzovaná vôbec⁵⁹ - znamenala, že dokonca väzňom zamestnaným na plný úväzok a žijúcim skromne narastali počas pobytu vo väzení dlhy.

Podľa slovenského práva sú odsúdení povinní pracovať⁶⁰. Uvedené nepodlieha kritike. Ale z pohľadu CPT to neznamená, že je prijateľné využívať väzenskú populáciu ako zdroj lacnej - ak nie bezplatnej pracovnej sily, čo je jasne vysvetlené v Európskych väzenských pravidlách⁶¹. **CPT vyzýva slovenské úrady, aby prehodnotili pracovnú dobu a podmienky väzňov tak, aby boli spravodlivé.**

97. Čo sa týka iných aktivít pre odsúdených, v ústave Ilava neboli dostatočne rozvinuté. Odsúdeným v strednom stupni stráženia B⁶² bolo niekoľko týždňov pred návštevou CPT

povolené kontaktovať sa s inými odsúdenými mimo svojich ciel na dve alebo tri hodiny cez víkendy. Uvedené je určite pozitívne. Prístup k zmysluplným aktivitám bol však extrémne obmedzený. Napríklad iba 15 zo 134 odsúdených v strednom stupni stráženia malo povolený prístup do telocvične a záujmové krúžky sa týkali len hŕstky odsúdených v maximálnom stupni stráženia. Niektoré kultúrne aktivity boli organizované príležitostne, jedinými pravidelnými činnosťami okrem práce bolo pozeranie televízie, objednávanie kníh z knižnice a denné cvičenie vonku. Z pohľadu CPT keďže sa odsúdení tešia na prepustenie a návrat do spoločnosti, potrebujú byť na tento krok pripravení, vlastniť vlastnú cenu a cítiť sa schopní vstúpiť do života bez kriminality. Režim, ktorý poskytuje rozličné aktivity, je základným prvkom prípravy na prepustenie.

CPT vyzýva slovenské úrady, aby zaistili, že všetci odsúdení budú mať prospech z obsiahleho režimu rôznych zmysluplných aktivít.

98. Všetci väzni majú mať prístup k cvičeniu vonku minimálne hodinu denne v zariadeniach, ktoré poskytujú dostatok priestoru na fyzickú námahu, a ktoré ponúkajú možnosti na oddych a ochranu pred nevládnym počasím.

Dvor v ústave Ilava⁶³ pre odsúdených v strednom stupni stráženia uvedené požiadavky úplne splňal; avšak dvor pre odsúdených v maximálnom stupni stráženia nebol vybavený sedadlami a poskytnutý prístrešok bol nedostatočný.

Obvinení v ústavoch Košice a Bratislava mali stále prístup len k malým, depresívnym dvorcom, ktoré im neumožňovali fyzicky sa namáhať. Opýtaní obvinení z ústavu Košice mali prístup k cvičeniu vonku len od 8.00 do 9.00 hod po celý rok; v dôsledku toho boli často odradení od využitia príležitosti na cvičenie vonku.

⁵⁹ Pozri Zákon o výkone trestu odňatia slobody, článok 46 (4) a relevantný ústavný poriadok, článok 26 (4).

⁶⁰ Pozri Zákon o výkone trestu odňatia slobody, článok 39 (e).

⁶¹ Pozri Pravidlo 26. Pozri tiež odsek 126.

⁶² V rámci súdom uložených stupňov stráženia boli odsúdení v ústave Ilava interne rozdelení do kategórií B a C podľa stupňa zvýšenej bezpečnosti. Delegácia preskúmala podmienky zadržania odsúdených v strednom stupni stráženia B a maximálnom stupni stráženia C.

⁶³ Pre poznámky týkajúce sa zariadení na cvičenie vonku pre odsúdených na doživotie pozri odsek 67.

CPT odporúča, aby slovenské orgány vykonali potrebné kroky na nápravu vyššie uvedených nedostatkov týkajúcich sa opatrení pre prístup k cvičeniu vonku a zariadení, v ktorých sú poskytované.

7. Služby zdravotnej starostlivosti

99. Delegácia CPT preskúmala služby zdravotnej starostlivosti v ústavoch Bratislava, Ilava a Leopoldov a na psychiatrickom oddelení nemocnice v Trenčíne.

a. somatická starostlivosť

100. Čo sa týka úrovni personálu, v *ústave Bratislava* poskytoval ambulantné zdravotnícke služby odsúdeným jeden lekár na plný a dvaja na čiastočný úväzok, pričom vedúci oddelenia zdravotnej starostlivosti, všeobecný lekár na plný úväzok, ošetroval iba väzenský personál. V tíme bolo aj 6 zdravotných sestier. Podobne ako v *ústavoch Ilava a Leopoldov* aj v *ústave Bratislava* sa zdravotnícky tím pravidelne podľa potreby obracal na externých špecialistov.

V *ústave Leopoldov* pracovali na plný úväzok traja všeobecní lekári, 11 zdravotných sestier a zubár. Čo sa týka *ústavu Ilava*, tu pracoval na plný úväzok jeden lekár a 8 zdravotných sestier, zubár navštevoval ústav dvakrát týždenne. Je potrebné poznamenať, že dlhú dobu bolo jedno miesto lekára tak v *ústave Ilava* ako aj v *ústave Leopoldov* neobsadené. Situáciu v *ústave Ilava* taktiež komplikoval aj zlý zdravotný stav jediného lekára pracujúceho v zariadení.

Ako slovenské úrady vysvetlili delegácii CPT, nábor väzenských lekárov nie je ľahkou záležitosťou z dôvodu nedostatku lekárov v krajine, ako aj kvôli nezaujímavým platom a pracovným podmienkam lekárov pracujúcich vo väzenstve.

101. Z pohľadu CPT pri fungovaní plnej kapacity by *ústav Bratislava* mal mať dvoch lekárov na plný úväzok a 10 alebo viac zdravotných sestier; v *ústave Leopoldov* by mali byť aspoň 4 lekári a 20 alebo viac zdravotných sestier a v *ústave Ilava* by mali byť dvaja lekári na plný úväzok a 10 zdravotných sestier. **CPT odporúča, aby somatická zdravotná starostlivosť v ústavoch Ilava, Leopoldov a Bratislava bola posilnená podľa vyššie uvedeného.**

102. Okrem toho zodpovednosť za poskytovanie zdravotnej starostlivosti väzenskému personálu (v službe aj na dôchodku) zostáva dôležitým faktorom, ktorý zaťažuje zdravotnícke služby v slovenskom väzenstve. Preto bola populácia pokrytá týmito službami v relevantných zariadeniach skutočne dvojité. Vo svojej správe z návštevy v roku 2005 už CPT vyzval slovenské úrady, aby prehodnotili prax väzenských lekárov, ktorí ošetrojú väzňov aj väzenský personál⁶⁴.

⁶⁴ Pozri správu z návštevy v roku 2005 (CPT/Inf (2006) 5) v odseku 57.

V slovenskom systéme existovali isté opatrenia zamerané na zaistenie neustranného prístupu; percento lekárovho času je venované personálu a v zariadeniach, kde je viac než jeden lekár, bola lekárska starostlivosť o personál pridelená jednému z nich. Aj napriek tomu berúc do úvahy vyššie uvedený nedostatok lekárov delenie pracovného času na starostlivosť o väzňov aj personál môže poškodiť kvalitu poskytovanej starostlivosti; môže tiež prísť k stretu záujmov. **CPT preto odporúča, aby slovenské úrady prehodnotili prax väzenských lekárov týkajúcu sa ošetrovania väzňov aj väzenského personálu.**

103. Okrem nemocnice Trenčín bola pravidelná prítomnosť väzenského zdravotníckeho personálu zaistená iba počas pracovných hodín, v prípade potreby počas noci alebo víkendov sa zariadenia spoliehali na externé pohotovostné zdravotnícke služby.

CPT znovu zdôrazňuje slovenským úradom, aby zaistili, že niekto kompetentný poskytnúť prvú pomoc, pokiaľ možno osoba s uznávanou ošetrovateľskou kvalifikáciou, bude vždy prítomný v priestoroch väznice.

104. Delegácia CPT bola potešená zistením, že lekárske prehliadky novo-prišlých väzňov boli systematické vo všetkých zariadeniach. Avšak preskúmanie záznamov opätovne⁶⁵ ukázalo, že zaznamenávanie zranení počas prehliadok a/alebo záverov z nich vyvođených bolo často povrchné alebo nepresné; delegácia našla niekoľko príkladov prvotných prehliadok väzenskou službou dokumentujúcich tak viditeľné zranenia a sťažnosť väzňa na zlé zaobchádzanie týkajúceho sa takýchto zranení; relevantný lekársky záznam však obsahoval pečiatku „žiadne známky násilia“, niekedy s inými lekárskejšími informáciami o zraneniach svedčiacich o zlom zaobchádzaní.

CPT chce pripomenúť rozhodujúcu úlohu väzenských zdravotníckych služieb v prevencii zlého zaobchádzania zadržaných osôb prostredníctvom systematického zaznamenávania zranení a ak je to vhodné, poskytovaním informácií relevantným orgánom.

CPT vyzýva slovenské úrady, aby zaistili, že záznam spísaný po lekárskej prehliadke bude obsahovať:

- (i) **podrobný opis výrokov príslušného odsúdeného relevantných pre lekárske vyšetrenie vrátane akýchkoľvek jeho tvrdení o zlom zaobchádzaní;**
- (ii) **podrobný opis objektívnych lekárskejších nálezov založených na dôkladnom vyšetrení; a**
- (iii) **závery lekára v zmysle (i) a (ii).**

Celý záznam má byť dostupný väzňovi a jeho alebo jej právnikovi. Ďalej, kedykoľvek, keď lekár zaznamená zranenia zodpovedajúce tvrdeniam väzňa o zlom zaobchádzaní, musia byť na záznam systematicky upozornené príslušné orgány.

⁶⁵ Pozri správu z návštevy v roku 2005 (CPT/Inf (2006) 5) v odseku 59.

105. Delegácia CPT sa dozvedela, že lekárske prehliadky odsúdených na doživotie v ústavoch Ilava a Leopoldov sa často konali za prítomnosti príslušníkov, a že odsúdení v režime D1 zostali počas konzultácie spútaní. V ústave Leopoldov sa konzultácie konali vo vyhradenej miestnosti oddielu doživotných trestov, pričom lekár bol od odsúdeného oddelený kovovou mrežou a prehliadku vykonával cez mreže. Ďalej, lekárske zákroky, ako injekcie, sa vykonávali s odsúdeným pripútaným putami k pripevnenému objektu a zubná starostlivosť sa uskutočňovala tak, že odsúdený mal spútané ruky s členkami. V porovnaní so situáciou pozorovanou počas návštevy CPT v roku 2005⁶⁶, boli pozorované niektoré zlepšenia týkajúce sa odsúdených na doživotie v novom režime D2, ktorí počas lekárskejších vyšetrení neboli spútaní.

Bežná prítomnosť príslušníkov počas lekárskeho vyšetrenia predstavuje zjavné porušenie princípu lekárskej mlčanlivosti. **CPT odporúča, aby všetky lekárske vyšetrenia odsúdených na doživotie boli vykonávané mimo počutia - a ak príslušný lekár nepožiadava v konkrétnom prípade- mimo dohľadu príslušníkov.** V tých výnimočných prípadoch, keď je príslušník prítomný počas lekárskej konzultácie na požiadanie lekára, má profesionálnym spôsobom rešpektovať dôvernú povahu vzťahu lekár - pacient.

Ďalej, priložiť putá (nehovoriac o putách na členky) odsúdenému, ktorý je na lekárskej konzultácii/zákroku, je vysoko otázne z pohľadu lekárskej etiky a ľudskej dôstojnosti; a to isté je možno povedať o prístupe, keď sa lekárske konzultácie/zákroky uskutočňujú cez kovové mreže. Postupy takéhoto druhu ohrozia vytvorenie náležitého vzťahu lekár – pacient. **Je najvyšší čas, aby slovenské úrady implementovali dlhodobé odporúčanie CPT o ukončení takýchto praktík.**

106. Materiálna infraštruktúra a vybavenie lekárskeho zariadenia bolo uspokojujúce a nevyžaduje špecifické pripomienky. Zápisy v lekárskych záznamoch však boli veľmi ťažko čitateľné alebo nečitateľné aj pre zdravotné sestry príslušnej služby. **CPT odporúča, aby boli prijaté opatrenia na zaistenie toho, že lekárske záznamy budú vedené podľa odborných noriem.**

⁶⁶ Pozri správu z návštevy v roku 2005 (CPT/Inf (2006) 5) v odseku 58.

b. psychiatrická starostlivosť

i. všeobecne

107. Vo všetkých navštívených väzniciach bola zaistená pravidelná prítomnosť psychiatra. Konkrétne *ústav Ilava* navštevoval psychiater dvakrát mesačne, zatiaľ čo do *ústavu Bratislava* bol psychiater prizývaný z civilnej nemocnice podľa potreby.

Ústav Leopoldov navštevoval psychiater jeden deň v týždni. Tento psychiater sporadicky navštevoval oddiel s bezpečnostným režimom a oddiel doživotných trestov. Berúc do úvahy špecifické problémy odsúdených na týchto oddieloch (pozri odseky 77 a 83), prístup

k psychiatrickej starostlivosti pre týchto odsúdených bol zjavne nedostatočný. **CPT odporúča, aby sa prednostne posilnilo poskytovanie psychiatrickej starostlivosti v ústave Leopoldov, obzvlášť so zreteľom na potreby odsúdených umiestnených na oddiele s bezpečnostným režimom a oddiele doživotných trestov.**

108. CPT má niekoľko obáv súvisiacich s pozorovaniami počas návštevy týkajúcich sa poskytovanej psychiatrickej starostlivosti väzňom na Slovensku.

Dôležitým faktom je kontinuita a koordinácia psychiatrickej starostlivosti: delegácia si všimla, že keď boli väzni premiestnení z jedného zariadenia do iného, ich psychiatrická liečba bola často nečakane prerušená bez akejkoľvek zrejmej lekárskej príčiny. Ďalej, CPT nebolo jasné, aké boli kritériá na prevoz väzňa na psychiatrické oddelenie ochrannej liečby a následne späť do ústavu.

Okrem toho sa zdalo, že viacero väzňov, s ktorými delegácia CPT vykonala rozhovor, nie je vhodných na zadržanie vo väzenskom zariadení⁶⁷; uvedení väzni zreteľne potrebovali byť umiestení primárne v liečebnom prostredí (pozri odsek 83).

CPT požaduje komentár slovenských úradov týkajúci sa vyššie uvedených obáv. CPT verí, že zriadenie nového Psychiatrického detenčného centra v Hronovciach (pozri odsek 52) bude viesť k podstatnému zlepšeniu situácie.

⁶⁷ Napríklad jeden odsúdený, s ktorým bol vykonaný rozhovor na oddiele s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov, trpel na psychotickú poruchu, poruchu učenia, ako aj na cukrovku a bol pravidelne premiestňovaný na psychiatrické oddelenie nemocnice v Trenčíne.

ii. psychiatrické oddelenie väzenskej nemocnice v Trenčíne

109. Psychiatrické oddelenie väzenskej nemocnice v Trenčíne s kapacitou 60 osôb malo tieto časti:

- (i) 28 posteľovú časť pre akútnych pacientov, v čase návštevy tu bolo ubytovaných 18 pacientov;
- (ii) časť pre súdom nariadené ochranné psychiatrické liečenie⁶⁸ s 24 posteľami, z ktorých bolo obsadených 22;
- (iii) časť pre ženy⁶⁹ so súdom nariadeným ochranným psychiatrickým protitoxikomanickým liečením. Každá z dvoch izieb situovaných v časti pre akútnych pacientov mala kapacitu štyri osoby a v čase návštevy boli plné.

Dĺžka pobytu na oddelení pre akútnych pacientov bola zvyčajne 3 až 4 týždne a pri súdom nariadenom ochrannom psychiatrickom liečení 3 až 4 mesiace, po ktorých sa odsúdený vrátil späť do pôvodného ústavu.

110. Čo sa týka personálu, na psychiatrickom oddelení boli traja psychiatri, dvaja klinickí psychológovia, jeden pracovný terapeut a 11 zdravotných sestier. Po 15.00 h a cez víkendy nebol na oddelení prítomný žiadny zdravotnícky personál. Lekár však bol vždy počas noci a víkendov dostupný v nemocnici v Trenčíne.

111. Materiálne podmienky na oddelení boli vo všetkých smeroch prijateľné; izby pacientov boli priestrané vzhľadom k ich obsadenosti, poskytovali dobrý prístup k dennému svetlu a umelému osvetleniu a vykurovaniu a boli primerane vybavené nábytkom.

112. Pacientom umiestneným na oddelení súdom nariadeného ochranného psychiatrického liečenia a pacientom so súdom nariadeným ochranným psychiatrickým protitoxikomanickým liečením bol dostupný bohatý program aktivít založených na programoch zaobchádzania, vrátane individuálnej a skupinovej psychoterapie; pacienti mali počas dňa voľný prístup do svojich izieb a spoločných miestností na fajčenie, pozeranie televízie a iné aktivity, ako napríklad stolný tenis.

Avšak režim ponúkaný pacientom na oddelení pre akútnych psychiatrických pacientov bol chudobný; okrem prístupu k televíznej miestnosti na hodinu boli títo pacienti uväznení na svojich izbách celý deň. Pretože prístup k cvičeniu vonku bol obmedzený na dni, keď bola teplota vyššia ako 18°C, nemali títo pacienti efektívny prístup k vonkajším zariadeniam počas veľkej časti roka; uvedené nie je prijateľné.

Pacienti z oddelenia so súdom nariadeným ochranným psychiatrickým liečením mohli hodinu denne cvičiť vonku; prístup bol však povolený len medzi 8.00 a 9.00 h pre mužov a medzi 7.00 a 8.00 h pre ženy; nie je prekvapujúce, že málo pacientov využilo možnosť cvičiť vonku. Je tiež potrebné uviesť, že na vychádzkovom dvorci chýbal prístrešok.

⁶⁸ Ako je bližšie uvedené v Rozkaze Zboru väzenskej a justičnej stráže č. 52, ktorým sa určuje miesto vykonávania ochranných liečení odsúdených, oddelenie môže poskytnúť samostatnú psychiatrickú liečbu alebo v kombinácii s liečbou „alkoholizmu“, „toxikománie“ alebo „patologického hráčstva“.

⁶⁹ Muži so súdom nariadeným ochranným protitoxikomanickým liečením dostávali takúto liečbu aj na špeciálnom oddelení v ústave Leopoldov.

CPT odporúča, aby sa prioritne zaviedla rada aktivít na psychiatrickom oddelení pre akútnych pacientov. Ďalej, všetci pacienti na psychiatrickom oddelení vrátane oddelenia pre akútnych psychiatrických pacientov majú mať efektívny prístup k cvičeniu vonku hodinu denne. Dvor využívaný na tento účel má byť vybavený prístreškom.

113. Delegácia CPT bola informovaná, že obmedzovacie prostriedky boli od roku 2008 na oddelení pre akútnych psychiatrických pacientov použité dvakrát. Smernice ministerstva zdravotníctva z roku 2005 o používaní obmedzovacích prostriedkov, ktoré upravujú ich používanie v psychiatrických zariadeniach vrátane oddelenia v nemocnici Trenčín, nestanovujú maximálny čas, počas ktorého môže byť osoba znehybnená. Predpisujú však, že

znehynbenie nemá trvať dlhšie ako je nevyhnutne potrebné; ďalej je potrebné urobiť záznam o tom, kto fixáciu nariadil, aké obmedzovacie prostriedky boli použité a akým spôsobom, čas, kedy sa použitie začalo a kedy bolo ukončené, frekvenciu vizuálnych kontrol a kontrol životných funkcií, opisy pacientovho fyzického a duševného stavu a mená členov personálu zainteresovaných na obmedzení. Smernice taktiež určujú, že každé zariadenie si má vytvoriť vlastné pravidlá pre znehynbenie.

Obmedzovacie prostriedky boli aplikované v jednej z dvoch viacmiestnych izieb vybavenej priemyselnou televíziou. Jedna izba bola zariadená pre dve a väčšia pre štyri osoby. V každej izbe bola toaleta, umývadlo, stôl a stoličky, dostatok priestoru, prirodzené svetlo a umelé osvetlenie. Personál vysvetlil delegácii, že keď je osoba znehynbená v jednej z miestností, nie sú prítomní žiadni iní pacienti a na pripavenie zápästí a niekedy aj členkov pacienta k stranám štandardnej postele sa používajú čalúnené kožené remienky; len výnimočne sa remeňmi pripútava aj pacientovo brucho.

Delegácia hovorila s dvomi pacientmi, ktorým boli aplikované obmedzovacie prostriedky. Uvedené sa stalo počas týždňov pred návštevou; jeden pacient na asi 15 a druhý na asi 22 hodín. Obaja sa sebapoškodili. Opísaná skúsenosť potvrdila postup opísaný personálom, okrem toho, že jeden pacient si pamätal, že iní väzni boli prítomní v izbe počas trvania jeho znehynbenia. Druhý pacient uviedol, že bol znehynbený na pravej ruke (ľavé zápästie mal zranené) a na oboch členkoch a raz musel močiť do fľaše. Osobný zdravotný spis pacienta poskytol mnoho relevantných detailov, ale spôsob fixácie nebol spomenutý.

V centrálnej evidencii obmedzovacích prostriedkov na oddelení boli uvedené len dva vyššie spomínané prípady, ktoré sa odohrali v marci 2009. Neexistoval zápis o existencii v období pred rokom 2009. Zariadenie nevytvorilo vlastné smernice pre používanie obmedzovacích prostriedkov.

114. Štandardy presadzované CPT týkajúce sa používania obmedzovacích prostriedkov v psychiatrických zariadeniach boli podrobne prezentované v 16. všeobecnej správe CPT⁷⁰. V zmysle pozorovaní delegácie počas návštevy je vhodné pripomenúť si niektoré aspekty týchto štandardov.

⁷⁰ Pozri CPT/Inf (2006) 35 v odsekoch 36 až 54.

Z pohľadu CPT má mať každé psychiatrické zariadenie všeobecnú, starostlivo vytvorenú politiku používania obmedzovacích prostriedkov. Takáto politika má jasne stanovovať, ktoré obmedzovacie prostriedky je možné použiť, za akých okolností ich možno použiť, praktické prostriedky ich aplikácie, požadovanú kontrolu a činnosť, ktorá bude vykonaná po ukončení opatrenia.

Takýto pacient nemá byť vystavený ostatným pacientom, iba ak si výslovne žiada inak alebo ak je známe, že uprednostňuje spoločnosť.

Ďalej, ak sú pacientove končatiny držané remienkami alebo remeňmi, školený člen personálu má byť nepretržite prítomný, aby udržal liečbu a poskytol pomoc. Takáto pomoc môže zahŕňať sprevádzanie pacienta na toaletu. Kontrola cez video jednoznačne nemôže

nahradiť neustálu prítomnosť personálu. V prípadoch, keď je pacient odlúčený, člen personálu môže byť mimo jeho izby za predpokladu, že pacient ho môže celého vidieť a člen personálu ho môže nepretržite pozorovať a počuť.

Je potrebné viesť špecifickú evidenciu všetkých prípadov sťažností na použitie obmedzovacích prostriedkov. Uvedené má dopĺňať záznamy obsiahnuté v osobnom zdravotnom spise pacienta a denný záznamník udalostí. Zápisy v evidencii majú obsahovať čas, kedy opatrenie začalo a skončilo; okolnosti prípadu; príčiny vedúcu k použitiu opatrenia; meno lekára, ktorý ho nariadil alebo schválil; a popis všetkých zranení, ktoré utrpeli pacienti alebo personál. Okrem toho zápis v osobnom zdravotnom spise pacienta má uvádzať dôvody na použitie obmedzovacieho prostriedku. Pacienti majú byť oprávnení pridať poznámky k záznamu a majú byť o tomto informovaní; na ich požiadanie majú dostať kópiu celého zápisu.

CPT odporúča, aby sa vykonali potrebné kroky na zaistenie toho, že používanie obmedzovacích prostriedkov v psychiatrickom kontexte bude v súlade s vyššie uvedenými nariadeniami.

iii. záruky v kontexte nedobrovoľného umiestnenia

115. Opatrenie ochranného liečenia stanovené v článku 72 Trestného zákona je vyhlásené súdom; nariadenie môže byť uložené nezávisle alebo v kombinácii s výkonom trestu odňatia slobody a jeho trvanie je zvyčajne neobmedzené.

Ochranné liečenie môže byť vykonané na jednom zo siedmich špecializovaných oddelení situovaných v rozličných väzenských zariadeniach⁷¹; taktiež môže byť vykonané v civilných zariadeniach, akými sú psychiatrické nemocnice⁷². Súd môže zrušiť opatrenie, keď zistí – na základe správ o postupe liečby od relevantných špecializovaných oddelení, že potreba takejto liečby pominula. Podnet na ukončenie liečby môže podať psychiater a/alebo primár špecializovaného oddelenia, na ktorom je osoba umiestnená⁷³.

Nariadenia ochranného liečenia sú prehodnocované na ročnej báze. Personál nemocnice v Trenčíne sa vyjadril, že pacient s nariadeným liečením môže dať podnet na jej ukončenie. Ako však delegácia mohla zistiť, žiadosť pacienta by bola súdu zaslaná, iba ak by ju podporil lekár.

⁷¹ Pozri Rozkaz č. 52 Zboru väzenskej a justičnej stráže, ktorým sa určuje miesto vykonávania ochranných liečení odsúdených, článok 52 (4).

⁷² Pozri správu z návštevy CPT v roku 2005 CPT/Inf (2006) 5, odsek 111.

⁷³ Pozri odpoveď slovenských úradov na správu z návštevy CPT v roku 2006 (CPT/Inf (2006) 6 na strane 53).

V zmysle predchádzajúcich poznámok CPT odporúča, aby osobám so súdom nariadeným ochranným liečením bolo formálne garantované právo požiadať v primeraných intervaloch – okrem pravidelných ročných automatických prehodnocovaní - o súdne preskúmanie nariadenia.

116. Nedobrovoľné umiestnenie väžňa na psychiatrické oddelenie pre akútnych pacientov, rovnako ako akákoľvek liečba poskytnutá počas takéhoto umiestnenia má taktiež byť podložená dostatkom vhodných záruk. **CPT požaduje podrobné informácie o predpísanom postupe vrátane všetkých záruk v kontexte nedobrovoľného psychiatrického umiestnenia a/alebo liečby väžňa na psychiatrickom oddelení pre akútnych pacientov.**

c. náklady spojené so zdravotnou starostlivosťou

117. Podľa novej legislatívy týkajúcej sa zadržania sú väzni stále povinní platiť za niektoré náklady spojené so zdravotnou starostlivosťou⁷⁴. V odpovedi na predchádzajúce odporúčania CPT⁷⁵ a opätovne počas návštevy v roku 2009 slovenské úrady potvrdili, že pokrytie zdravotného poistenia pre väzňov je v súlade s princípom rovnocennej starostlivosti. Aj napriek tomu si delegácia počas návštevy všimla, že medikácia odporúčaná väzenskými lekármi často nebola zahrnutá na zozname liekov hradených systémom verejného zdravotného poistenia; samotní lekári vysvetlili, že často neboli schopní poskytnúť väzňom efektívnejšiu medikáciu, ktorú nehradilo zdravotné poistenie, pretože väzni si to nemohli dovoliť. V zmysle uvedených poznámok **CPT by rád dostal komentár slovenských úradov.**

8. Liečba páchatel'ov sexuálnych trestných činov

a. úvod

118. Súd môže nariadiť ambulantné alebo ústavné sexuologické ochranné liečenie⁷⁶ pre páchatel'ov sexuálnych trestných činov na základe súdneho psychiatrického posudku stanovujúceho sexuálnu deviáciu. Ak je dotknutá osoba trestne zodpovedná za spáchaný trestný čin, je popri výkone trestu odňatia slobody⁷⁷ nariadené opatrenie ochranného liečenia.

119. Delegácia CPT navštívila psychiatrické oddelenie zdravotného oddelenia ústavu Košice, jediné väzenské zariadenie na Slovensku poskytujúce sexuologické ochranné liečenie⁷⁸. Oddelenie sa nachádza na vrchnom poschodí ubytovacej časti pre odsúdených, má kapacitu 34 osôb, hoci jeho obsadenosť všeobecne neprevyšuje 20 pacientov; v čase návštevy tu bolo ubytovaných 15 odsúdených.

⁷⁴ Pozri Zákon o výkone trestu odňatia slobody, článok 39 (j).

⁷⁵ Pozri správu o návšteve v roku 2005 (CPT/Inf (2006) 5) v odseku 60.

⁷⁶ O nariadeniach ochranných liečení všeobecne pozri odsek 113.

⁷⁷ Uvedená informácia týkajúca sa kritérií nariaďovania sexuologického ochranného liečenia bola poskytnutá sexuológom v ústave Košice na základe súdnej praxe na Slovensku.

⁷⁸ Oddelenie môže poskytovať samostatné sexuologické liečenie alebo v kombinácii s inými druhmi ochranného liečenia.

Odsúdení sú umiestnení na oddelení v ústave Košice na minimálne tri a maximálne 12 mesiacov. Ak to však ošetrojúci lekár považuje za potrebné, pobyt osoby je možné predĺžiť o ďalšie päťmesačné obdobie alebo môže na oddelení stráviť viac než jedno liečebné obdobie počas trvania výkonu trestu. Po odpykaní výkonu trestu, ak nariadenie sexuologického ochranného liečenia neskončilo, je odsúdený povinný pokračovať ambulantnou alebo ústavnou formou liečenia v civilnom zariadení.

Za účelom preskúmania liečby poskytovanej páchatel'om sexuálnych trestných činov vykonali členovia delegácie CPT rozhovory s členmi personálu oddelenia a s odsúdenými ubytovanými na oddelení; taktiež si pozreli jednotlivé administratívne a liečebné spisy.

b. liečba

i. všeobecne

120. Za liečbu páchatel'ov sexuálnych trestných činov na oddelení bol zodpovedný externý psychiater špecializovaný na sexuológiu, ktorý oddelenie navštevoval raz týždenne. Ostatní členovia liečebného tímu, t.j. dvaja klinickí psychológovia, jeden liečebný pedagóg a dve zdravotné sestry boli všetci zamestnaní na plný úväzok. Žiadny liečebný personál nebol prítomný cez víkendy alebo v noci, kedy v prípade potreby fungovali ústavné pohotovostné zdravotné opatrenia.

Delegácia CPT si všimla, že psychiatrické hodnotenia a diagnózy oddelenia boli niekedy povrchné a všeobecne založené na súdnych hodnoteniach požadovaných súdom pred uväznením. Ďalej, psychiater si z konzultácií s odsúdenými robil súkromné poznámky obsahujúce dôležité informácie o liečbe a týkajúce sa obsahu, čo nebolo reprodukované v oficiálnych záznamoch oddelenia. Ďalej sa zdalo, že existuje malá kontinuita alebo koordinácia celkovej starostlivosti, pretože jednotlivé lekárske spisy odsúdených boli uložené na všeobecnom zdravotnom oddelení ústavu Košice.

Odsúdení mohli navštevovať psychoterapeutické stretnutia tak individuálne, ako aj v skupine. Stretnutia trvajúce 90 minút sa konali trikrát do týždňa pre skupinu do 10 odsúdených.

Medikácia bola pripravená a zvyčajne distribuovaná zdravotnými sestrami; ale cez víkendy distribuoval jednotlivé predpripravené dávky liekov väzenský personál. Delegácia CPT si taktiež všimla, že predpisovanie a podávanie liekov nebolo náležite zdokumentované, zdravotná sestra v službe si v pamäti vybavovala liečbu každého odsúdeného a nedokumentovala podávanie liekov písomne.

121. CPT odporúča, aby slovenskú úradu zabezpečili, že:

- všetky zdravotné spisy budú obsahovať **psychiatrické hodnotenie poskytujúce dostatočne podrobné informácie odôvodňujúce navrhnutú liečbu;**
- relevantná liečba a informácie týkajúce sa obsahu **nadobudnuté pri liečbe na oddelení budú sprístupnené všetkým členom liečebného tímu, obzvlášť psychológom a ošetrovateľskému tímu. Náležitá komunikácia liečebného tímu má tiež zahŕňať záznamy personálu a lekárov o somatickej starostlivosti;**
- predpisovanie a podávanie liekov bude **náležite dokumentované.**

ii. anti-androgénna liečba

122. Štyria z odsúdených na oddelení v čase návštevy podstupovali anti-androgénnu liečbu⁷⁹. Od roku 2008 bola táto liečba podávaná injekčne na rozdiel od podávania tabliet v minulosti.

Delegácia CPT bola informovaná, že cieľom libidinálnej supresívnej liečby bolo znížiť libido u osôb poskytnutím väčšieho prístupu k psychoterapii a iným nelekárskym zákrokom. Nie je úlohou CPT vyjadriť názor na klinickú hodnotu používania liekov potláčajúcich libido. Je však zrejmé, že takáto liečba má byť podložená vhodnými zárukami.

123. Napriek faktu, že ochranné sexuologické liečenie je nariadené súdom, slovenské právo vyžaduje, aby sa získal *súhlas* s istými druhmi liečby, akými sú injekcie⁸⁰. Aj napriek tomu si delegácia CPT všimla, že žiadny písomný súhlas nebol získaný pred začatím anti-androgénnej liečby. Dotknutí odsúdení dali k liečbe ústny súhlas, ktorý nebol systematicky zdokumentovaný. Okrem toho jeden z odsúdených, s ktorým bol vykonaný rozhovor, uviedol, že sa cítil pod tlakom pri dávaní súhlasu k liečbe; niektorí ďalší priznali, že si takého tlaku boli vedomí. Ďalej, psychiatrické lekárske záznamy nie vždy ukazovali, že pacienti boli informovaní o účinkoch, vrátane vedľajších účinkov, tejto liečby.

Delegácia bola informovaná, že odsúdení, ktorí pokračujú v odmietaní akejkoľvek liečby, sú prevezení späť do pôvodného ústavu, pričom ich odmietnutie oddelenie oznámi súdu; súd môže potom nariadiť mimoriadnu dobu až do dvoch rokov výkonu trestu za neuposlušnosť nariadenia súdu.

⁷⁹ Používaná medikácia bol Cyproterone. Anti-androgénna liečba je tiež formou tzv. „chemickej kastrácie“.

⁸⁰ Ako slovenské úrady vysvetlili delegácii CPT počas návštevy, táto požiadavka korešponduje s tou, ktorá je obsiahnutá vo všeobecne aplikovateľnom zákone o verejnom zdraví.

124. Berúc do úvahy kontext zadržania, v ktorom sa anti-androgénna liečba ponúka, CPT považuje za nevyhnutné, aby odsúdený poskytol dobrovoľný a informovaný súhlas s liečbou. To znamená, že má byť riadne oboznámený s účelom anti-androgénnej liečby, možnými vedľajšími účinkami, ako aj dôsledkami odmietnutia takejto liečby. Jasný súhlas odsúdeného s liečbou je tiež potrebné získať písomne a má písomne potvrdiť, že bol náležite informovaný.

Ďalej je potrebné zaistiť, aby pacient nedal súhlas priamo alebo nepriamo pod nátlakom. Ako bolo zistené počas návštevy, môže vzniknúť situácia, pri ktorej sa odsúdení radšej podvolia liečbe než by s ňou súhlasili, v presvedčení, že toto je jediná dostupná možnosť, ako sa vyhnúť predĺženému uväzneniu.

125. Chemickú kastráciu neupravuje na Slovensku zákon ani špeciálny protokol. Okrem dobrovoľného a informovaného súhlasu iné dôležité procesné záruky týkajúce sa podávania anti-androgénnych liekov preto zostávajú nedostatočne upravené, napr. kritériá pre začlenenie a vylúčenie takéhoto zásahu alebo liečby; a prístup ku konzultácii vonku (vrátane druhého názoru) a pravidelné hodnotenie vhodným externým lekárskeým úradom.

CPT si myslí, že anti-androgénna liečba má byť vždy založená na dôkladnom individuálnom psychiatrickom a lekárskeom hodnotení a takáto liečba sa má poskytovať na čisto dobrovoľnej báze. Pred začatím akejkoľvek lekárskej liečby má byť pacient plne informovaný o všetkých možných účinkoch a vedľajších účinkoch a má byť schopný stiahnuť svoj súhlas a prerušiť kedykoľvek svoju liečbu. Ďalej, podávanie anti-androgénov sa má kombinovať s psychoterapiou a inými formami poradenstva, aby sa znížilo ďalšie riziko recidívy. Anti-androgénna liečba tiež nemá byť všeobecnou podmienkou na prepustenie páchatel'ov sexuálnych trestných činov, ale podávaná vybraným jednotlivcom na základe individuálneho zhodnotenia.

126. V zmysle predchádzajúcich poznámok CPT odporúča, aby boli vykonané kroky potrebné na zaistenie toho, že anti-androgénna liečba páchatel'ov sexuálnych trestných činov bude podložená náležitými zárukami. Konkrétne:

- má sa získať dobrovoľný a informovaný súhlas odsúdených pred začatím anti-androgénnej liečby;
- takéto osoby majú dostať podrobné vysvetlenie (vrátane písomného) účelu a možných nepriaznivých účinkov liečby, ako aj dôsledkov v prípade odmietnutia podstúpiť takúto liečbu; a
- na žiadneho odsúdeného nemožno vyvíjať nátlak, aby súhlasil s anti-androgénnou liečbou.

Ďalej je potrebné vypracovať všeobecný a podrobný postup týkajúci sa anti-androgénnej liečby vrátane náležitých záruk. Okrem vyššie uvedeného týkajúceho sa súhlasu má takýto postup zahŕňať ustanovenia o:

- kritériách začlenenia a vylúčenia z takejto liečby;
- lekárskeho vyšetrenia pred, počas a po liečbe;
- prístupe ku konzultácii vonku vrátane nezávislého druhého názoru; a
- pravidelného hodnotenia liečby nezávislým lekárskeho úradom.

CPT by bol rád informovaný o ročnom počte mužov s ochranným liečením, ktorí podstupujú alebo podstúpili anti-androgénnu liečbu v priebehu posledných piatich rokov v Slovenskej republike. Uvedené čísla majú zahŕňať podstúpenie liečby vo väzenských zariadeniach, ako aj v zdravotníckych zariadeniach nezávislých od väzenskej služby.

* * *

127. CPT s radosťou poznamenáva, že chirurgická kastrácia ako liečba páchatel'ov sexuálnych trestných činov sa na Slovensku už nepraktizuje; CPT sa rozhodne bráni takémuto postupu⁸¹. Aj napriek tomu niektorí odsúdení, s ktorými delegácie hovorila, tvrdili, že takýto postup im bol navrhnutý, napríklad v roku 2002. **CPT by rád dostal poznámky slovenských úradov k tejto záležitosti.**

⁸⁰ Pre širšiu diskusiu k tejto záležitosti pozri správy CPT z návštev v Českej republike v roku 2006 (CPT/Inf (2007) 32) a 2008 (CPT/Inf (2009) 8).

9. Iné záležitosti

a. personál

128. V navštívených väzniciach delegácia opäť pozorovala, že interakcia medzi personálom a väzňami bola obmedzená a príslušníci stále nosili obušky – tri rôzne druhy – tak, aby ich väzni videli. CPT by rád pripomenul dôležitosť toho, aby si príslušníci budovali pozitívne vzťahy s väzňami v zmysle posilnenia kontroly a bezpečnosti vo väznici; taktiež to urobí prácu väzenského personálu hodnotnejšou. Čo sa týka otázky obuškov, v odpovedi na predchádzajúce odporúčania CPT⁸² slovenské úrady uviedli, že väzenský personál ich nemohol skryť pod uniformu, ale zväžia potrebu istých príslušníkov vôbec nosiť obušky⁸³. **CPT si želá byť informovaný o vývoji v tomto smere.**

Ďalej, **CPT odporúča, aby slovenské úrady pokračovali v pripisovaní vysokej priority rozvoju odbornej prípravy väzenského personálu, tak počiatocnej ako aj následnej. V priebehu školenia je potrebné klásť značný dôraz okrem ručného ovládania a techník zadržania na získavanie interpersonálnych komunikačných zručností.** Kombinácia týchto zručností a techník umožní personálu zvoliť najvhodnejšiu odpoveď pri konfrontácii s ťažkými situáciami, čím sa podstatne zníži riziko zranení väzňov aj personálu.

b. disciplína

129. Nedávna úprava legislatívy týkajúcej sa zadržania zaviedla systém odmien za dobré správanie, doplnok k zoznamu disciplinárnych trestov; posledne uvedené sa podstatne nezmenili. Podrobné ustanovenia sú vhodné a opisujú rozsah možných disciplinárnych trestov. Disciplinárny čin je však definovaný iba ako „neplnenie alebo porušenie povinnosti alebo zákazu“⁸⁴; preto nie je jasné, aké porušenia budú mať za následok aké tresty; to znamená riziko ľubovoľných a neprimeraných trestov.

Delegácia sa tak stretla s niekoľkými prípadmi, kedy nedostatočná pracovná produkcia alebo zanedbanie práce (z dôvodov iných ako choroba⁸⁵) mali za následok dlhé umiestnenie do cely disciplinárnych trestov; v praxi účinok takéhoto umiestnenia znamená nielen stratu pracovnej odmeny počas doby trvania umiestnenia⁸⁶, ale aj dodatočnú finančnú pokutu uloženú väznicou za omeškanie pri poskytovaní služby bez ohľadu na to, či dotknutý externý dodávateľ požadoval takúto platbu od väznice.

V zmysle predchádzajúcich poznámok CPT odporúča, aby sa prehodnotila legislatíva a predpisy týkajúce sa disciplíny vo väzniciach.

⁸² Pozri CPT/Inf (2006) 5 v odseku 42.

⁸³ Pozri CPT/Inf (2006) 6 na strane 28.

⁸⁴ Pozri zákon o výkone trestu odňatia slobody, článok 52.2.

⁸⁵ Pozri zákon o výkone trestu odňatia slobody, článok 39 (e).

⁸⁶ Pozri zákon o výkone trestu odňatia slobody, článok 45.1.

130. Ďalej boli pozorované neusporiadané disciplinárne postupy s potenciálne veľmi vážnymi dôsledkami. Napríklad v ústave Bratislava bola jednému väzňovi prerušená psychotropická liečba počas jeho uväznenia na cele disciplinárnych trestov; ďalej dočasná absencia (počas rekonštrukčných prác) ciel disciplinárnych trestov v ústave Ilava viedla, ako priznal riaditeľ ústavu, k neformálnym trestom, napr. umiestnenie predmetných väzňov do oddielu doživotných trestov, ako aj k prípadom nepotrestateľnosti za násilie medzi väzňami. **CPT odporúča, aby sa takéto neprijateľné postupy bezodkladne odstránili.**

c. kontakt s vonkajším svetom

131. CPT víta skutočnosť, že tak odsúdení, ako za istých obmedzení aj obvinení, majú povolené mať pravidelný prístup k telefónu. V praxi však veľa väzňov malo nedostatok financií potrebných na úhradu hovorov. **CPT vyzýva slovenské úrady, aby preskúmali spôsoby zaistenia toho, že všetci väzni vrátane väzňov s málom alebo bez finančných prostriedkov mohli udržiavať náležité kontakty s vonkajším svetom vrátane telefónu.**

PRÍLOHA I:**ZOZNAM ODPORÚČANÍ CPT,
POZNÁMKY A ŽIADOSTI O INFORMÁCIE****Spolupráca CPT s úradmi Slovenskej republiky**poznámky

- CPT verí, že v budúcnosti bude zoznam zariadení poskytnutý delegáciám vykonávajúcim návštevy obsahovať všetky miesta, kde osoby môžu byť zbavené slobody verejným orgánom (odsek 6).

Polícia**Úvodné poznámky**odporúčania

- slovenské úrady by mali náležite zohľadniť pripomienky v odseku 12 pri regulovaní používania elektrických paralyzátorov (odsek 12).

žiadosti o informácie

- o taktike a predpisoch súvisiacich s používaním elektrických paralyzátorov, o výbere a výcviku zainteresovaných policajtov a o podávaní správ a monitorovaní postupov v praxi, ako aj štatistické údaje o používaní takýchto zbraní od začiatku ich zavedenia (odsek 12).

Zlé zaobchádzanieodporúčania

- slovenské úrady by mali prehodnotiť policajný výcvik týkajúci sa techník používaných pri zadržaní. Okrem toho by mali nadriadení policajní dôstojníci pravidelne inštruovať svojich podriadených, že udieranie osôb po tom, čo ich dostali pod kontrolu, predstavuje závažnú formu zlého zaobchádzania, že všetky obvinenia z takéhoto správania budú dôsledne vyšetrené a že na tých, ktorí budú usvedčení z toho, že sa dopustili zlého zaobchádzania budú uvalené prísne sankcie (odsek 15);
- slovenské úrady by s ohľadom na pripomienky v odseku 19 mali zvýšiť efektivitu a nezávislosť vyšetrovania sťažností na zlé zaobchádzanie zo strany polície (odsek 19);
- je potrebné uskutočniť vyšetrowanie obvinení zo zlého zaobchádzania postúpených na Sekciu kontroly a inšpekčnej služby dňa 12. februára 2009 pracovníkmi bratislavskej väznice (odsek 20);

- slovenské úrady by mali bez meškania z policajných budov odstrániť zabudované kovové konštrukcie slúžiace na pripútanie osôb a vo všeobecnosti by mali prijať efektívne opatrenia na úplne odstránenie praxe pripútavania osôb zadržaných políciou k zabudovaným predmetom (odsek 22).

poznámky

- široko publikovaný incident z 21. marca 2009 týkajúci sa zlého zaobchádzania so šiestimi mladistvými Rómami na policajnom oddelení v Košiciach upozorňuje slovenské úrady na potrebu stálej obozretnosti a propagovania a presadzovania princípu nulovej tolerancie pri zlom zaobchádzaní zo strany policajtov (odsek 16);
- CPT verí, že aktívny dohľad nad policajnými oddeleniami vykonávaný určenými prokurátormi bude trvať aj naďalej a že počas svojich návštev budú prokurátori preverovať všetky aspekty súvisiace so zaobchádzaním so zadržanými osobami: záznam o zadržení, informácie poskytované zadržaným osobám o ich právach a skutočné uplatňovanie týchto práv; dodržiavanie predpisov o vypočúvaní podozrivých z trestnej činnosti a materiálne podmienky zadržania (odsek 23);
- CPT verí, že v prípade, ak zadržaná osoba obviní policajtov zo zlého zaobchádzania, prokurátori, ktorí majú dohľad nad policajnými oddeleniami, buď oznámia obvinenie Sekcii kontroly a inšpekčnej služby, alebo vec sami vyšetrí (odsek 23).

žiadosti o informácie

- pravidelná aktualizácia informácií o realizácii jednotlivých opatrení uvedených v odseku 17 (odsek 17);
- spôsob, akým samospráva vedie vyšetrowania obvinení zo zlého zaobchádzania zo strany policajtov mestskej polície (odsek 18);
- výsledok vyšetrowania vedeného voči policajtom Mestskej polície v Piešťanoch týkajúceho obvinení zo zlého zaobchádzania vo vzťahu ku sťažnosti zo dňa 2. novembra 2008 (odsek 18);
- vysvetlenie slovenských úradov k faktu, že obvinenia zo zlého zaobchádzania oznámené pracovníkmi bratislavskej väznice dňa 12. februára 2009 neboli vyšetrowané Sekciou kontroly a inšpekčnej služby (odsek 20);
- kópia ročnej správy o monitorovacích návštevách prokurátorov na policajných oddeleniach v roku 2009 (odsek 23).

Podmienky zadržania

odporúčania

- všetky osoby zadržané cez noc by mali byť umiestnené v zodpovedajúcich podmienkach (napr. v cele zariadenej posteľou s matracom a prikrývkou); malo by sa zlepšiť vetranie v celách na Krajskom riaditeľstve PZ v Košiciach a odstrániť by sa

mala fólia pokrývajúca okná oboch ciel na policajnom oddelení Prešov – sever; v celách pre viacero osôb by sa mali oddeliť toalety (odsek 24);

- slovenské úrady by mali prijať nevyhnutné opatrenia s cieľom zaistiť, aby všetky osoby zadržané dlhšie ako 24 hodín mali možnosť pohybu vonku za vhodných podmienok (odsek 25).

poznámky

- priemyselná televízia by nemala nahrádzať pravidelné kontroly ciel personálom ciel policajného zaistenia, aby sa zaistila bezpečnosť zadržaných osôb (odsek 26).

Záruky proti zlému zaobchádzaniu

odporúčania

- slovenské úrady by mali zaistiť v praxi v plnej miere účinné uplatňovanie práva na prístup k advokátovi od samého začiatku obmedzenia osobnej slobody (odsek 28);
- je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie, aby sa zaistilo efektívne uplatňovanie systému právnej pomoci osobám zadržaným políciou; malo by sa tak udiť v spolupráci s príslušnými advokátskymi komorami (odsek 28);
- slovenské úrady by mali v plnej miere uplatňovať právo na prístup k lekárovi vrátane prístupu k lekárovi podľa vlastného výberu zadržanej osoby od samého začiatku obmedzenia osobnej slobody; uplatňovanie tohto práva by nemalo závisieť od úsudku policajta (odsek 29);
- slovenské úrady by mali prijať nevyhnutné opatrenia zabezpečujúce to, že právo na vyznenie tretej strany podľa vlastného výberu od samého začiatku obmedzenia osobnej slobody bude priznané všetkým zadržaným osobám a uplatňované v praxi. Akékoľvek výnimky z tohto práva by mali byť jasne definované a prísne časovo vymedzené a doplnené zodpovedajúcimi zárukami (napr. akékoľvek omeškanie oznámenia o zadržaní bude písomne zaznamenané s uvedením dôvodov a podmienené súhlasom nadriadeného policajného dôstojníka, ktorý nie je na prípade zainteresovaný, alebo prokurátora) (odsek 30);
- slovenské úrady by mali zabezpečiť, že zadržané osoby budú bezodkladne informované o svojich právach. Okrem toho informačná brožúra a formulár svedčiaci o tom, že zadržaná osoba bola informovaná o svojich právach, by mali byť doplnené tak, aby obsahovali právo na prístup k obhajcovi a po tom, ako bude novelizovaná príslušná legislatíva, aj právo na vyznenie tretej strany podľa vlastného výberu a právo na prístup k lekárovi (odsek 31);
- slovenské úrady by mali prijať nevyhnutné opatrenia, ktoré by zaistili, že policajti budú presne zapisovať všetky relevantné informácie v záznamoch o zadržaní vrátane akýchkoľvek stôp po zraneniach, ktoré zatknuté a zadržované osoby majú na tele (odsek 33).

Cudzinci zaistení podľa zákonov o pobyte cudzincov

odporúčania

- mali by byť odstránené nedostatky týkajúce sa materiálneho zabezpečenia zistené v útware v Medved'ove, ktoré sú uvedené v odseku 38 (odsek 38);
- slovenské úrady by mali podstatne rozšíriť program činností v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov. Je potrebné prijať okamžité opatrenia, aby mali osoby zaistené v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov v Medved'ove možnosť pohybu vonku aspoň jednu hodinu denne (odsek 39);
- mali by byť prijaté nevyhnutné kroky na to, aby sa v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov v Medved'ove rešpektovala dôvernosť lekárskeho vyšetrenia (odsek 41);
- využitie oddeleného režimu z iných dôvodov ako je karanténa by malo podliehať presne stanovenému procesnému postupu dávajúc dotknutým osobám právo byť vypočutý a právo odvolať sa na vyšší orgán voči akémukoľvek uloženému opatreniu oddeleného režimu (odsek 42);
- nepriehľadná fólia pokrývajúca okná v útware v Medved'ove by mala byť odstránená, aby nebránila vstupu prirodzeného svetla (42).

poznámky

- CPT nabáda slovenské úrady, aby zabezpečili všetkým zaisteným cudzincom vrátane osôb s malým alebo žiadnym finančným obnosom možnosť udržiavať adekvátny kontakt s okolitým svetom (43);
- CPT nabáda slovenské úrady, aby prijali nevyhnutné opatrenia na nápravu nedostatkov vo vzťahu k zárukám spomínaným v odseku 44 (odsek 44).

žiadosti o informácie

- procesné postupy zabezpečujúce, že osoby nebudú vrátené do krajiny, v ktorej budú vystavené riziku zlého zaobchádzania, predovšetkým možnosti brániť sa proti rozhodnutiu o vyhostení, ktoré majú osoby vyhosteniu podliehajúce, vzdelávanie poskytované úradníkom, ktorí majú takéto prípady na starosti, ale aj to, akými poznatkami o ochrane ľudských práv v dotknutých krajinách títo úradníci disponujú (odsek 45).

Väzenia

Úvodné poznámky

odporúčania

- zvýšiť minimálnu ubytovaciu plochu na 4 m² pre každého väzňa ubytovaného vo viacmiestnej cele a podľa toho prepočítať oficiálne kapacity (odsek 51)

žiadosti o informácie

- podrobné plány týkajúce sa nového ústavu pre matky s deťmi v Nitre a nového psychiatrického detenčného zariadenia v Hronovciach vrátane projektovaných kapacít zariadení, personálu a iných zdrojov (odsek 52).

Právny rámecodporúčania

- slovenské úrady majú prehodnotiť súčasný model diferenciacie väzňov a vyvinúť a zaviesť vhodný systém rozdeľovania a diferenciacie väzňov väzenskými úradmi v zmysle poznámok v odseku 54 (odsek 54).

žiadosti o informácie

- poznámky slovenských úradov k rozšíreniu maximálnej dĺžky väzby zo 4 na 5 rokov pre osoby súdené za obzvlášť závažné trestné činy (odsek 54).

Zlé zaobchádzanieodporúčania

- pripomenúť väzenskému personálu v ústave Leopoldov, že všetky formy fyzického útoku na väzňov sú neprofesionálne a akýkoľvek dôkaz takýchto činov povedie k disciplinárnemu a, ak to bude primerané, trestnému konaniu (odsek 55);
- vykonať kroky na zaistenie zhody v praxi s požiadavkou, aby si odsúdení umiestnení na oddiele doživotných trestov mohli počas dôkladných osobných prehliadok nechať spodnú bielizeň (odsek 59);
- slovenské úrady majú okamžite zastaviť prax kolektívnych dôkladných osobných prehliadok ako sú opísané v odseku 57 a zaistili, že akákoľvek príčina k dôkladným osobným prehliadkam odsúdených je založená na individuálnom zhodnotení a je vykonaná spôsobom, ktorý v najväčšej možnej miere rešpektuje dôstojnosť dotyčných odsúdených. Ďalej sa nemajú využívať služobní psi pri rutinných povinnostiach, pri ktorých sú prítomní väzni, ani keď sa odsúdení podrobujú dôkladnej osobnej prehliadke (odsek 59);
- slovenské úrady majú prehodnotiť zákaz prijímania cigariet v balíkoch berúc do úvahy zmiernenie jeho negatívnych dôsledkov (odsek 60).

žiadosti o informácie

- poznámky slovenských úradov k záležitosti uvedenej v odseku 56 (odsek 56);
- potvrdenie v náležitom čase, že nové opatrenie týkajúce sa dôkladných osobných prehliadok opísaných v odseku 59 bolo zavedené spolu s kópiou upravených predpisov (odsek 59).

Odsúdení na doživotie

odporúčania

- je potrebné prehodnotiť umiestnenie odsúdených na doživotie na oddiele na výkon väzby vyžadujúcich ochranu, aby sa zaistilo, že týmto odsúdeným bude poskytnutý, do miery, akej je to možné, vhodný režim len s obmedzeniami, ktoré sú vyložene potrebné na ich adekvátnu ochranu (odsek 65);
- slovenské úrady majú venovať náležitú pozornosť pozícii Výboru OSN pre práva dieťaťa a spomínanej v odseku 66 a zvážiť zrušenie uloženia doživotného trestu odňatia slobody deťom (odsek 66);
- podstatne zlepšiť vonkajšie zariadenia na cvičenie pre odsúdených na doživotie v ústavoch Ilava a Leopoldov (odsek 68);
- slovenské úrady majú urobiť kroky potrebné na poskytnutie vhodného riešenia, ktorým budú odsúdenému na doživotie uvedenému v odseku 76 udelené podmienky zadržania a starostlivosť, ktorú vyžaduje (odsek 76);
- slovenské úrady majú zásadne prehodnotiť režim pre odsúdených na doživotie s cieľom ustúpiť od súčasnej politiky mať týchto odsúdených zamknutých väčšinu dňa na cele a nejakým spôsobom ich integrovať do hlavného prúdu väzenskej populácie (odsek 78);
- vykonať vhodné kroky na danie zmyslu obdobiu výkonu trestu pre odsúdených na doživotie prostredníctvom hlavnej investície do štruktúrovaných aktivít dlhodobej povahy (obzvlášť práca s odbornou hodnotou a vzdelávanie) (odsek 78);
- plne implementovať diferenciaciu režimu D2 a ďalej ju rozvíjať; stanoviť jasné kritériá na povýšenie a vylúčenie z lepšieho režimu; a zvýšiť frekvenciu diskusií, na ktorých komisia uvedená v odseku 72 diskutuje o preraďovaní odsúdených na doživotie (odsek 78);
- slovenské úrady majú ukončiť rutinné spúšťanie odsúdených na doživotie v ústavoch Ilava a Leopoldov v zmysle poznámok v odseku 79 (odsek 79).

žiadosť o informácie

- správu o vykonaných opatreniach týkajúcich sa podmienok zadržania odsúdeného na doživotie uvedeného v odseku 76 (odsek 76).

Oddiel s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov

odporúčania

- vykonať kroky na poskytnutie právnych ustanovení týkajúcich sa zreteľného umiestňovania na oddiel s bezpečnostným režimom (odsek 80);

- odsúdený, ktorého sa týka umiestnenie do bezpečnostnej cely/oddiele s bezpečnostným režimom, alebo ktorý je umiestnený v bezpečnostnej cele/oddiele s bezpečnostným režimom, alebo ktorému sa takéto umiestnenie predlžuje, má dostať príležitosť vyjadriť svoj názor na vec po tom, ako bol písomne informovaný o dôvodoch takéhoto opatrenia (rozumie sa, že na základe špecifických detailov od odsúdeného týkajúcich sa bezpečnosti môže existovať dostatočné odôvodnenie na odopretie umiestnenia) (odsek 81);
- umiestnenie odsúdeného do bezpečnostnej cely/oddiele s bezpečnostným režimom sa má pravidelne celkovo prehodnocovať (najlepšie štvrťročne). Uvedené prehodnocovanie sa má týkať obvinených aj odsúdených (odsek 81);
- odsúdení majú mať právo odvolať sa na nezávislý úrad voči uloženiu alebo predĺženiu umiestnenia do bezpečnostnej cely/oddiele s bezpečnostným režimom (odsek 81);
- slovenské úrady majú vykonať opatrenia na zaistenie adekvátnej zdravotnej starostlivosti pre odsúdených na oddiele s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov. Uvedené opatrenia majú zahŕňať základné školenie personálu pracujúceho na oddiele s bezpečnostným režimom o relevantných otázkach duševného zdravia; zvýšený dozor personálu nad odsúdenými; úpravu ciel, v ktorých sú ubytovaní duševne chorí odsúdení tak, aby sa znížilo riziko sebapoškodzovania; a zvýšiť prítomnosť psychiatra na oddiele a zriadiť psychiatrický tím (odsek 84);
- slovenské úrady majú vytvoriť zariadenia vhodné na umiestnenie duševne chorých odsúdených, akí sú momentálne ubytovaní na oddiele s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov (odsek 84).

žiadosti o informácie

- potvrdenie, že odsúdený spomínaný v odseku 85 bol umiestnený späť do normálnej cely odsek 85).

Podmienky zadržania iných kategórií väzňov

odporúčania

- pokiaľ ide o mladistvých, ktorí sú vo výnimočných prípadoch zadržaní v zariadeniach pre dospelých, majú slovenské úrady podniknúť potrebné kroky v zmysle poznámok uvedených v odseku 87 (odsek 87);
- pred úpravou bezpečnostných ciel v ústavoch na výkon väzby, ktoré majú skutočne rovnaké usporiadanie ako tie, ktoré delegácia videla v ústave Košice, nemajú byť využívané na dlhodobé zadržanie alebo zadržanie osôb s rizikom samovraždy (odsek 90);
- napraviť nedostatky opísané v odseku 92 týkajúce sa životných podmienok odsúdených v ústave Ilava (odsek 92);

- slovenské úrady majú vykonať rezolútne kroky na to, aby bol všetkým obvineným poskytnutý režim zmysluplných aktivít, akými sú skupinové združovacie aktivity, vzdelávanie a šport. Dospelým obvineným má byť ponúknutá aj práca, pokiaľ možno s odbornou hodnotou. Zvláštne úsilie je potrebné venovať tomu, aby bol obvineným mladistvým garantovaný režim upravený podľa ich potrieb vrátane vzdelávania a športových aktivít. Je potrebné navrhnuť akčný plán pre implementáciu tohto odporúčania (odsek 94);
- slovenské úrady majú vynaložiť viac úsilia na poskytnutie zmysluplnej práce odsúdeným a zaistiť, že odsúdení budú mať bezpečné a vhodné pracovné prostredie (odsek 95);
- slovenské úrady majú zaistiť, že všetci odsúdení budú mať prospech z obsiahleho režimu rôznych zmysluplných aktivít (odsek 97);
- slovenské orgány majú vykonať potrebné kroky na nápravu nedostatkov uvedených v odseku 98 týkajúcich sa opatrení pre prístup k cvičeniu vonku a zariadení, v ktorých sú poskytované (odsek 98).

poznámky

- nedostatky opísané v odseku 86 týkajúce sa materiálnych podmienok pre obvinených v ústave Košice je potrebné odstrániť; obzvlášť je potrebné odstrániť kovové clony na niektorých celových oknách alebo nájsť iné riešenie na zabezpečenie adekvátneho prístupu k prírodnému svetlu (odsek 86);
- CPT vyzýva slovenské úrady, aby zaistili, že mladistvým v ústave Košice bude poskytnutá vhodná strava (odsek 88);
- CPT vyzýva slovenské úrady, aby prehodnotili opatrenia týkajúce sa sprchovania v ústave Ilava (odsek 92);
- CPT vyzýva slovenské úrady, aby prehodnotili pracovnú dobu a podmienky pre odsúdených tak, aby boli spravodlivé (odsek 96).

žiadosti o informácie

- kópiu predpisu týkajúceho sa používania bezpečnostných ciel v ústavoch na výkon väzby (odsek 90);
- v náležitom čase potvrdenie toho, že bezpečnostné cely v ústavoch na výkon väzby boli upravené a taktiež podrobný opis ich nového usporiadania (odsek 90);
- plány o uvedení do činnosti nového oddielu pre 14 obvinených žien a mladistvých v ústave Ilava a o navrhovanom režime (odsek 91).

Zdravotnícke služby

Somatická starostlivosť

odporúčania

- posilniť somatickú zdravotnú starostlivosť v ústavoch Ilava, Leopoldov a Bratislava ako je opísané v odseku 101 (odsek 101);
- slovenské úrady majú prehodnotiť prax väzenských lekárov týkajúcu sa ošetrovania väzňov aj väzenského personálu (odsek 102);
- slovenské úrady majú zaistiť, že niekto kompetentný poskytne prvú pomoc, pokiaľ možno osoba s uznávanou ošetrovateľskou kvalifikáciou, bude vždy prítomný v priestoroch väznice (odsek 103);
- slovenské úrady majú zaistiť, že záznam spísaný po lekárskej prehliadke bude obsahovať:
  - (i) podrobný opis výrokov príslušného odsúdeného relevantných pre lekárske vyšetrenie vrátane akýchkoľvek jeho tvrdení o zlom zaobchádzaní;
  - (ii) podrobný opis objektívnych lekárskeho nálezov založených na dôkladnom vyšetrení; a
  - (iii) závery lekára v zmysle (i) a (ii).
 Celý záznam má byť dostupný väzňovi a jeho alebo jej právnikovi. Ďalej, kedykoľvek, keď lekár zaznamená zranenia zodpovedajúce tvrdeniam väzňa o zlom zaobchádzaní, musia byť na záznam systematicky upozornené príslušné orgány (odsek 104);
- všetky lekárske vyšetrenia odsúdených na doživotie majú byť vykonávané mimo počutia - a ak príslušný lekár v konkrétnom prípade nepožiada - mimo dohľadu príslušníkov (odsek 105);
- slovenské úrady majú implementovať dlhodobé odporúčanie CPT o ukončení praktík používania pút (a pút na členky) odsúdenému, ktorý podstupuje lekársku konzultáciu/zárok (odsek 105);
- prijať opatrenia na zaistenie toho, že lekárske záznamy budú vedené podľa odborných noriem (odsek 106).

Psychiatrická starostlivosťodporúčania

- prednostne posilniť poskytovanie psychiatrickej starostlivosti v ústave Leopoldov, obzvlášť so zreteľom na potreby odsúdených umiestnených na oddiele s bezpečnostným režimom a oddiele doživotných trestov (odsek 108);
- prioritne zaviesť radu aktivít na psychiatrickom oddelení pre akútne pacientov v nemocnici v Trenčíne. Ďalej, všetci pacienti na psychiatrickom oddelení vrátane oddelenia pre akútne psychiatrických pacientov majú mať efektívny prístup k cvičeniu vonku hodinu denne. Dvor využívaný na tento účel má byť vybavený prístreškom (odsek 112);

- vykonať potrebné kroky na zaistenie toho, že používanie obmedzovacích prostriedkov v psychiatrickom kontexte bude v súlade s nariadeniami uvedenými v odseku 114 (odsek 114);
- osobám so súdom nariadeným ochranným liečením formálne garantovať právo požiadať v primeraných intervaloch – okrem pravidelných ročných automatických prehodnocovaní, o súdne preskúmanie nariadenia (odsek 115).

poznámky

- CPT verí, že zriadenie nového Psychiatrického detenčného centra v Hronovciach bude viesť k podstatnému zlepšeniu situácie čo sa týka poskytovania psychiatrickej starostlivosti väzňom (odsek 108).

žiadosti o informácie

- komentár slovenských úradov týkajúci sa obáv uvedených v odseku 108 o psychiatrickej starostlivosti poskytovanej väzňom (odsek 108);
- predpísaný postup vrátane všetkých záruk v kontexte nedobrovoľného psychiatrického umiestnenia a/alebo liečby väzňa na psychiatrickom oddelení pre akútnych pacientov v nemocnici v Trenčíne (odsek 116);
- komentár slovenských úradov k záležitostiam uvedeným v odseku 117 týkajúcich sa pokrytia zdravotnej starostlivosti o väzňov (odsek 117).

Liečba páchatel'ov sexuálnych trestných činov

odporúčania

- slovenské úrady majú zaistiť, že:
  - všetky zdravotné spisy páchatel'ov sexuálnych trestných činov umiestnených na psychiatrickom oddelení zdravotného oddelenia ústavu Košice budú obsahovať psychiatrické hodnotenie poskytujúce dostatočne podrobné informácie odôvodňujúce navrhnutú liečbu;
  - relevantná liečba a informácie týkajúce sa obsahu nadobudnuté pri liečbe na oddelení budú prístupné všetkým členom liečebného tímu, obzvlášť psychologom a ošetrovateľskému tímu. Náležitá komunikácia liečebného tímu má tiež zahŕňať záznamy personálu a lekárov o somatickej starostlivosti;
  - predpisovanie a podávanie liekov bude náležite dokumentované. (odsek 121);
- vykonať kroky potrebné na zaistenie toho, že anti-androgénna liečba páchatel'ov sexuálnych trestných činov bude podložená náležitými zárukami. Konkrétne sa má získať dobrovoľný a informovaný súhlas odsúdených pred začatím anti-androgénnej liečby; takéto osoby majú dostať podrobné vysvetlenie (vrátane písomného) účelu a možných nepriaznivých účinkov liečby, ako aj dôsledkov v prípade odmietnutia podstúpiť takúto liečbu; a na žiadneho odsúdeného nemožno vyvíjať nátlak, aby súhlasil s anti-androgénnou liečbou (odsek 126);

- vypracovať všeobecný a podrobný postup týkajúci sa anti-androgénnej liečby vrátane náležitých záruk. Okrem vyššie uvedeného týkajúceho sa súhlasu má takýto postup zahŕňať ustanovenia o:
  - kritériách začlenenia a vylúčenia z takejto liečby;
  - lekárskeho vyšetrenia pred, počas a po liečbe;
  - prístupe ku konzultácii vonku vrátane nezávislého druhého názoru; a
  - pravidelného hodnotenia liečby nezávislým lekárskeho úradom.
 (odsek 126).

žiadosti o informácie

- ročný počet mužov s ochranným liečením, ktorí podstupujú alebo podstúpili anti-androgénnu liečbu v priebehu posledných piatich rokov v Slovenskej republike. Uvedené čísla majú zahŕňať podstúpenie liečby vo väzenských zariadeniach, ako aj v zdravotníckych zariadeniach nezávislých od väzenskej služby (odsek 126);
- poznámky slovenských úradov k tvrdeniam niektorých väzňov, že v minulosti im bol navrhnutý postup chirurgickej kastrácie (odsek 127).

Iné záležitosti

odporúčania

- slovenské úrady majú pokračovať v pripisovaní vysokej priority rozvoju odbornej prípravy väzenského personálu, tak počiatocnej ako aj následnej. V priebehu školenia je potrebné klásť značný dôraz okrem ručného ovládania a techník zadržania na získavanie interpersonálnych komunikačných zručností (odsek 128);
- prehodnotiť legislatívu a predpisy týkajúce sa disciplíny vo väzniciach v zmysle poznámok uvedených v odseku 129 (odsek 129);
- bezodkladne vykoreniť neprijateľné postupy týkajúce sa neusporiadaných disciplinárnych postupov opísaných v odseku 130 (odsek 130).

poznámky

- slovenské úrady majú preskúmať spôsoby zaistenia toho, že všetci väzni vrátane väzňov s málo alebo bez finančných prostriedkov, mohli udržiavať náležité kontakty s vonkajším svetom vrátane prostredníctvom telefónu (odsek 131).

žiadosti o informácie

- vývoj týkajúci sa opätovného zváženia slovenských úradov o potrebe niektorých príslušníkov nosiť obušky (odsek 128).

PRÍLOHA II**ZOZNAM NÁRODNÝCH ORGÁNOV A INÝCH ORGANIZÁCIÍ, S KTORÝMI
VIEDLA DELEGÁCIA CPT KONZULTÁCIE****A. Národné orgány****Ministerstvo spravodlivosti SR**

Štefan HARABIN	podpredseda vlády a minister spravodlivosti
Daniel HUDÁK	štátny tajomník
Libor DUĽA	riaditeľ odboru trestnej legislatívy
Božena KOTRBANCOVÁ	riaditeľka odboru dohľadu na trestným súdniectvom a milostí
Štefan MINÁRIK	generálny štátny radca v sekcii trestného práva
Peter BĀŇAS	generálny riaditeľ sekcie medzinárodného a európskeho práva
Jana VNUKOVÁ	riaditeľka odboru zahraničných stykov a ľudských práv
Branislav KADLEČÍK	hlavný štátny radca v odbore zahraničných stykov a ľudských práv (hlavný styčný zástupca CPT)

Zbor väzenskej a justičnej stráže

Mária KRESLOVÁ	generálna riaditeľka
Štefan HORVÁTH	námestník generálnej riaditeľky
Daniela JANÁKOVÁ	riaditeľka Nemocnice pre obvinených a odsúdených v Trenčíne
Rudolf TAKÁCS	riaditeľ odboru zdravotnej starostlivosti
Daniel FÖLDEŠI	riaditeľ odboru výkonu väzby a trestov
Petra IZAKOVIČOVÁ	vrchný referent III v odbore medzinárodnej spolupráce

Prokuratúra

Dobroslav TRNKA	generálny prokurátor
Dušan KOVÁČIK	špeciálny prokurátor
Tibor ŠUMICHRASŤ	riaditeľ trestného odboru

Ministerstvo vnútra SR

Vladimír ČEČOT	štátny tajomník
Jozef BUČEK	štátny tajomník
Marián ČUNTALA	generálny štátny radca pre medzinárodné vzťahy a protokol
Ján PACKA	prezident Policajného zboru
Štefan KOČAN	generálny riaditeľ sekcie kontrolnej a inšpekčnej služby

Oľga ŠIMOROVÁ

zástupkyňa riaditeľa hraničnej a cudzineckej
polície

Ministerstvo zdravotníctva SR

Daniel KLAČKO

Adam HOCHÉL

Eva POLKOVÁ

Adriána LIPTÁKOVÁ

Jaroslava HURNÁ

Iva BLANÁRIKOVÁ

Eva LETKOVIČOVÁ

Ľubomír OKRUHLICA

Ivan DÓCI

Pavel ČERNÁK

štátny tajomník

generálny riaditeľky sekcie zdravia

generálna riaditeľka sekcie legislatívy

riaditeľa odboru zdravotnej starostlivosti

riaditeľ odboru zahraničných stykov

odbor zdravotnej starostlivosti

odbor zahraničných stykov

riaditeľ Strediska pre liečbu drogových závislostí

riaditeľ 2. psychiatrickej kliniky Fakultnej

nemocnice Louisa Pasteura v Košiciach,

riaditeľ Psychiatrickej nemocnice Philippa Pinela
v Pezinku

Iné orgány

Pavel KANDRÁČ

verejný ochranca práv

B. Iné organizácie

Charta 77

Liga obhajcov ľudských práv

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

UNHCR